

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Donald Trump mint Amerika Kapitány

Témavezető:

Dr. Csátár Péter Dezső

egyetemi docens

Készítette:

Jónás Vivien Nóra

II. magyar nyelv és irodalom

Debrecen

2019

Tartalom

1. Bevezetés	2
2. Mi a metafora?	3
2.1. Hagyományos megközelítés.....	3
2.2. Kognitív nyelvészeti megközelítés.....	4
2.2.1. A fogalmi metafora.....	4
2.2.2. Gyakori forrástartományok	6
2.2.3. Gyakori céltartományok	7
2.2.4. A metaforikus projekció	8
2.2.5. A metafora hatóköre	9
2.2.6. A metafora alapjai	11
3. Politika és metafora	12
3.1. A keret, és amit benne látunk	12
3.2. A szigorú apa modell.....	15
3.3. A gondoskodó szülő modell	18
3.4. Az erkölcs metaforái	19
4. Donald Trump nyelvhasználata	20
4.1. Ki Donald Trump?	20
4.2. A diskurzuszjelzők használata	21
4.3. „We” és „Us”	23
4.4. Az elnök metaforahasználata	24
4.5. Twitter bejegyzések.....	29
5. Hogyan beszél az elnök?	30
5.1. Kik a szuperhősök?	30
5.2. Trump a szuperhős	32
5.3. Make America Great Again	38
5.4. A szigorú apa.....	40
5.5. A növény metaforika	43
6. Következtetések	44
7. Felhasznált irodalom	45

1. Bevezetés

Az élet egy utazás. Van, hogy eltévedünk benne, van, hogy válaszút előtt állunk, és olyan is előfordulhat, hogy úgy érezzük, legszívesebben visszafordulnánk, és egy másik ösvényen haladnánk tovább. Szerencsés esetekben pedig éppen ott vagyunk, ahová el szerettünk volna jutni. Mindannyian szeretnénk a saját utunkat járni, valamint keresztülmenni mindazon a nehézségen, ami előttünk áll, s, ha kitartóan haladunk előre, minden bizonnyal sokra vihetjük az életben. Az életről ily módon történő gondolkodás és beszéd teljes mértékig természetes, tehát a hétköznapi nyelvhasználat része. Amikor az életről beszélünk, többnyire nem szoktunk belegondolni, hogy valójában azt egy utazásként képzeljük el, azonban az élet mint nehezen körülhatárolható absztrakt fogalom, az utazás fogalmával válik megragadhatóvá (KÖVECSES 2005: 19).

A kognitív metaforaelmélet vagy – a magyarul elterjedt kifejezés szerint – a fogalmi metaforaelmélet a kortárs kognitivisták jelentéstan meghatározó irányzatai közé tartozik. Az 1980-as években Amerikában kibontakozott irányzat GEORGE LAKOFF és MARK JOHNSON nevéhez fűződik. LAKOFF és JOHNSON bemutatták (LAKOFF–JOHNSON 1980), hogy a metaforák rendkívül fontos szerepet játszanak az emberi gondolkodásban és megértésben, hiszen a metaforák segítségével vagyunk képesek feldolgozni és konceptualizálni, azaz ismeretté alakítani a külvilágról és önmagunkról szerzett tapasztalatainkat, melyet az élet utazásként való elképzelésében is láthatunk.

„A nyelv nem pusztán kifejezőeszköze a világról való tudásnak, hanem a megismerés közege” (TOLCSVAI NAGY 2013: 51), melynek tehát szerves részét képezik a kognitív metaforák. A metaforák vizsgálata révén pedig betekintést nyerhetünk az emberek gondolkodásmódjába, melyből kifolyólag nagy jelentőséget tulajdoníthatunk az olyan politikai személyek metaforahasználatának, mint Donald Trump, aki nyelvhasználatával tulajdonképpen formálja a világot.

LAKOFF és JOHNSON metaforaelmélete alapján munkám kiindulópontja, hogy amikor meghatározunk valamit, szükségképpen köznyelvi metaforákat használunk. Ennek megfelelően dolgozatomban amellet fogok érvelni, hogy az amerikai elnök is metaforikusan beszél, melyet az elnök különböző beszédeiből mutatok ki. Vizsgálatom során a metaforák struktúrájának felderítésére, értelmezésére vállalkozom, illetve megpróbálom alátámasztani, hogy azok szoros összefüggésben állnak Donald Trump politikai nézeteivel.

Dolgozatom első lépéseként előbb a fogalmi metaforaelméletet tárgyalom, majd a metafora és politika között fennálló kapcsolatot ismertetem. Ezt követően bemutatom az eddig készült szakirodalom alapján az elnök nyelvhasználatát, mely tulajdonképpen saját vizsgálatom alapjául is szolgál. Munkám célja, hogy a már meglévő szakirodalmat kiegészítse, és konstruktívan hozzájáruljon a Donald Trump által használt metaforák elemzésének eredményével.

2. Mi a metafora?

2.1. Hagyományos megközelítés

Még mielőtt a GEORGE LAKOFF és MARK JOHNSON által kidolgozott kognitív metaforaelméletet részletesebben tárgyalnám, úgy gondolom érdemes néhány szót szólni a metaforák hagyományos megközelítéséről.

A hagyományos szemlélet alapján a metafora a szavak jellemző tulajdonsága, tehát nyelvi jelenség, amely a legtöbb esetben valamilyen szó szerinti jelentés képi újrafogalmazásának tekinthető. Funkcióját tekintve művészi, esztétikai és retorikai célt szolgál. Tudatosan kigondolt, valamint tehetséget igényel a kitalálása és a megfelelő módon történő alkalmazása, melyből az következik, hogy csak kevesek képesek a használatukra. Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy az irodalmi díszítésen kívül valójában nincs szükség a metaforákra, ugyanis nem szerves részei a mindennapi kommunikációnak (LAKOFF 1993: 202–205). A hagyományos megközelítésben a metafora két dolog között lévő hasonlóságon alapszik, KÖVECSES példájával élve: Akhilleuszra akkor mondhatjuk, hogy oroszlán volt a harcban, ha rendelkezik olyan tulajdonságokkal, melyek az oroszlánokra jellemzőek (KÖVECSES 2005: 13–14).

2.2. Kognitív nyelvészeti megközelítés

2.2.1. A fogalmi metafora

A hagyományos megközelítéssel szemben helyezkedik el tehát a LAKOFF és JOHNSON által kidolgozott kognitív metaforaelmélet, mely szerint a metafora nem a szavak, hanem a fogalmak jellemző tulajdonsága. A fogalomalkotás mentális eljárása, amellyel képesek vagyunk rendezni bizonyos tapasztalatokat. A metafora gyakran nem hasonlóságon alapszik, mi több a szerzőpáros szerint a hasonlóság-elméletek hibásak, hiszen a hasonlóság-elméletek a metafora jelenségét a hasonlóságra vezetik vissza, ugyanakkor a hasonlóságot a metafora meglétére alapozzák, azaz körbenforgó az érvelésük. A kognitív megközelítés alapján a hétköznapi emberek a legkisebb erőfeszítés nélkül is kitűnően használják a metaforákat, más szóval nem igényel semmilyen tehetséget a kitalálásuk és megfelelő módon történő alkalmazásuk. Mindemellett a metaforák kiemelkedően fontos szerepet játszanak az emberi gondolkodásban és megértésben (KÖVECSES 2005: 14).

LAKOFF és JOHNSON köznyelvi metaforákat elemezve dolgozták ki elméletüket, tehát az elméletben a vizsgált nyelvi jelenségek köre nem korlátozódott a költői nyelvre. Munkájuk során pedig arra jöttek rá, hogy amikor a köznyelvben meg szeretnénk határozni valamit, akkor szükségképpen köznyelvi metaforákat használunk. A metaforák ezért nem tekinthetők marginális jelenségnek, hiszen fogalmaink köznyelvi meghatározásában alapvető szerepet játszanak.

A fogalmi metafora definiálását tekintve azt mondhatjuk, hogy „egy fogalmi tartománynak egy másik fogalmi tartomány terminusaival történő megértését jelenti” (KÖVECSES 2005: 20), ilyen például: AZ ÉLET EGY UTAZÁS metafora, melyben az (A) fogalmi tartomány (pl. ÉLET) és a (B) fogalmi tartomány (pl. UTAZÁS) vesz részt. A fogalmi metafora nyelvi kifejeződései a köznyelvi, lexikalizált metaforák, melyek a konceptuális folyamatok eredményeit képezik le és teszik hozzáférhetővé nyelvi szinten. (A szakirodalomban szokásos notációt követve a fogalmi metaforákat kis kapitálissal, a metaforikus nyelvi kifejezéseket dőlt betűvel jelzem.) Az alábbiakban néhány példán keresztül szeretném szemléltetni a fogalmi metaforákat és a hozzájuk tartozó metaforikus nyelvi kifejezéseket.

AZ ÉRVELÉS HÁBORÚ

Leromboltam az érvelését.

A SZERELEM UTAZÁS

Rögös út áll mögöttünk.

AZ ELMÉLETEK ÉPÜLETEK

Ez az alapja az elméletednek.

A GONDOLATOK ÉTELEK

Hetekig rágódott ezen a problémán.

A példáknak köszönhetően jól látható, hogy a metaforikus kapcsolatban nem egyszerűen két fogalom, hanem két fogalmi tartomány vesz részt, melyek fogalmakból épülnek fel. A fogalmak pedig olyan mentális szerveződésnek tekinthetők, melyek tapasztalataink alapján koherens egészet alkotnak. Ezt AZ ÉRVELÉS HÁBORÚ példáján keresztül szeretném érzékeltetni, hiszen az ÉRVELÉS fogalmi tartománya számos tapasztalatot egyesít, melyek önmagukban is értelmezhetők, ugyanakkor a HÁBORÚ tapasztalati terének bekapcsolásával juthatunk el bizonyos jelentéseihez. Ha a HÁBORÚ FEGYVER komponensét aktiváljuk, akkor létrejön AZ ÉRVELÉS FEGYVER metafora, mely esetében olyan metaforikus nyelvi kifejezésekkel találkozhatunk, mint: *kritikai célba találtak, új érveket vetett be, és ez az érv nem nagyon védhető.*

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a metafora olyan jelenség, mely a fogalmi tartományokon végrehajtott kognitív eljárás eredményeként áll elő. LAKOFF ezt a műveletet metaforikus projekciónak (mapping) nevezi és a metaforikus projekcióban részvevő két tartományt forrástartománynak (source domain) és céltartománynak (target domain) tekinti, utalva ezzel a metaforikus átvitel irányára. Ebből adódóan a forrástartomány az, ahonnan a metaforikus kifejezéseket merítjük, és a konkrétabb forrástartomány segítségével érthetjük meg az elvontabb céltartomány fogalmait (KÖVECSES 2005: 20–21).

2.2.2. Gyakori forrástartományok

Ezt követően KÖVECSES munkája alapján tárgyalom a gyakori forrástartományok kérdéskörét, melyben a szerző azt a kérdést vizsgálja, hogy melyek azok a fogalmak, amelyekből a leggyakrabban merítünk más fogalmak konceptualizációjához.

KÖVECSES szerint a gyakori forrástartományok közé tartozik az emberi test, ami azért lehet ideális forrástartomány, mert jól körülhatárolható és jól ismerjük. Egyes testrészeket meglehetősen sokszor használunk metaforák forrástartományaként, ilyen például az arc, fej, kéz, láb, szív, hát és váll. Az emberi testtel kapcsolatban olyan metaforikus kifejezésekkel találkozhatunk, mint *a cég feje* vagy *vállára vette a felelősséget*. Az emberi testhez kötődik az egészség és betegség fogalma, amely szintén gyakran használt forrástartomány. Ez esetben beszélhetünk *egészséges gondolatokról* és *megsértett érzelmekről* is.

Az állatokhoz köthető fogalmainkból is sokszor merítünk, valamint azt mondhatjuk, hogy meglehetősen produktív az állatok forrástartománya. A legtöbb esetben embereket szoktunk állatok tulajdonságaival felruházni, ezáltal nevezhetünk valakit *majomnak* vagy *ravasz rókának*, de az olyan kifejezések is ide tartoznak, mint *a kutya hideg van*. Továbbá a gyakori forrástartományok részét képezi a növények fogalomköre, KÖVECSES szerint ezen belül is főként a növények részei, életszakaszai és a növényekkel kapcsolatos teendők válnak meghatározóvá. Egyebek mellett ide tartoznak például *a munkánk gyümölcse* és *a bimbózó szépség* lexikalizált metaforák.

Az épületek, épületek részei és az építkezések is gyakran válnak forrástartománnyá, melyet a következő példák szemléltetnek: *toronymagasan kiemelkedő tehetség*, *romokban hever*. Ezen kívül a gyakori forrástartományok közé tartoznak a gépek, melyre például *a demokrácia gépezete* és *a kattognak a fogaskerekei* említhetőek. A sport és játék fogalomköre is gyakran válik metaforikus kifejezések alapjává, melyre példaként szolgálnak *a megadta a kezdő lökést* és *eljátszott a gondolattal* metaforák. Emellett a főzéshez és ételekhez kapcsolódó fogalmakat is ide sorolhatjuk, hiszen mindannyian jól ismerjük, és gyakran használjuk az olyan köznyelvi metaforákat, mint *megemészteni a híreket* és *a siker receptje*.

Az ember elsődleges tapasztalatai közé tartozik a világosság és sötétség, illetve a hőmérséklet-érzékelés, tehát a hideg és meleg, melyek szintén gyakori forrástartományok. Az előbbire példa *a sötét hangulatban van*, az utóbbira pedig *a szenvedély tüze* említhető. Továbbá az ember elsődleges tapasztalataihoz tartozik a mozgás és a mozgáshoz kapcsolódó irányok is. Ebben az esetben beszélhetünk például *száguldó gazdaságról* és olyat is szoktunk

mondani, hogy valaki *lépésről lépésre halad*. A különböző erők, melyek ránk és környezetünkre egyaránt hatnak szintén a gyakori forrástartományokhoz tartoznak, ilyen például a *ledöntött a lábamról és nyomást gyakorol rá* metaforikus kifejezés (KÖVECSES 2005: 31–36).

2.2.3. Gyakori céltartományok

A gyakori forrástartományok mellett érdemes számot vetni a gyakori céltartományokkal, melyek elvontak és nehezen körülhatárolhatóak. Gyakori céltartományok közé tartoznak az érzelmek és vágyak, melyek esetében olyan metaforikus kifejezésekkel találkozhatunk, mint *kitörő örömmel fogadta* vagy *ég a vágytól*. Az érzelmekhez és vágyakhoz hasonlóan az erkölcs fogalomköre is ide sorolható, hiszen a jó és rossz, valamint a becsületesség is metaforák révén konceptualizálható. Ehhez kapcsolódva KÖVECSES a következő példával szolgál: *sötét alak, ellenáll a kísértésnek*.

A gondolatok ugyancsak kevésbé körülhatároltak, és ahogyan a példák is mutatják, a gondolatokat tárgyakként, a gondolkodást pedig érzékelésként képzeljük el: *előásta gondolatai mélyéről, belátta az igazát*. Az érzelmi és mentális állapotok mellett a társadalmi csoportok és folyamatok fogalmai szintén a gyakori céltartományok részét képezik. A társadalomról és nemzetről sokszor úgy gondolkodunk, mintha személy vagy család volna, és ennek köszönhetően használhatunk olyan lexikalizált metaforákat, mint *barátságos nemzet és szomszédos országok*.

Emellett a politikai és gazdasági fogalomkört is a gyakori céltartományokhoz sorolhatjuk, hiszen ezeket is más fogalmak révén konceptualizálunk. A politikához kapcsolódó fogalmakat többek között az üzleten keresztül, a gazdasági fogalmakat a növényeken keresztül értelmezhetünk. Ennek megfelelően az előbbire példaként szolgál a *sokat alkudoztak az ügyön*, az utóbbira pedig *a gazdaság növekedése* említhető. A gazdasági fogalmakon kívül az emberi kapcsolatok fogalomköre is értelmezhető a növényeken keresztül, hiszen sokszor használunk olyan köznyelvi metaforákat, mint például *bimbózó kapcsolat* és *virágzik a barátságuk*.

A gyakori céltartományok halmazába tartozik továbbá az emberi tapasztalatok és események fogalomköre. Az idő fogalmát például mozgó tárgyakként képzeljük el, melyet a következő metaforák mutatnak: *eljött az idő*, *repül az idő*. Az élet és halál fogalma ugyancsak

a gyakori céltartományok részét képezi a köznapi beszédben és az irodalmi művekben egyaránt. Az élet és a születés sokszor az érkezés, melegség és világosság fogalmaival értelmezhető, például *a baba hamarosan érkezik*. A halál pedig a távozás, hideg és sötétség segítségével konceptualizálható, melyre KÖVECSESE az *eltávozott közülünk* példával szolgál. Az események és cselekvések szintén gyakori céltartományok, melyeket a legtöbb esetben mozgásként vagy erőként alakítunk ismeretté. Olyan jól ismert metaforikus nyelvi kifejezések tartoznak ide, mint *az örületbe kergetsz* vagy *elérte a célját* (KÖVECSESE 2005: 37–40).

2.2.4. A metaforikus projekció

Ahogy már említettem a fogalmi tartományokon végrehajtott kognitív eljárás eredménye a metaforikus projekció. LAKOFF és JOHNSON szerint a projekció két elvet követve megy végbe, mely a struktúra-megmaradás és egyirányúság elve.

A struktúra-megmaradás elve azt jelenti, hogy a metaforikus projekció során a forrástartomány struktúrája átkerül a céltartományba, ahol ugyanazt a strukturális szerepet tölti be, mint a céltartományban. Az egyirányúság elvének pedig viszonyrögzítő szerepe van. Ez esetben arról beszélhetünk, hogy a metaforikus projekció csak egy irányba mehet végbe, mindig a konkrétabb, kidolgozottabb struktúrával rendelkező tartalmakból indul ki és halad az absztraktabb, kevésbé tagoltabb területek felé (KÖVECSESE 2005: 22).

Fontos megjegyezni, hogy a metaforikus projekcióban részvevő két tartomány közötti megfelelés parciális, azaz részleges, hiszen egy fogalom nem magyarázható teljes egészében egy másik fogalommal. Emellett a forrástartomány a céltartománynak mindig csak az egyik vagy másik aspektusára koncentrál, melynek köszönhetően különféle perspektívából láthatjuk a fogalmi metaforákat, valamint a kiemelés következményeként a tartomány más aspektusai háttérbe szorulnak, vagyis rejtve maradnak (KÖVECSESE 2005: 91–93).

Mindezek függvényében kijelenthetjük tehát, hogy „a kognitív metaforaelmélet értelmében a metafora egy olyan elengedhetetlen mentális eszköz, amelynek segítségével struktúrát, formát kölcsönözhetünk olyan fogalmi tartományok számára is, amelyek inherensen nem rendelkeznek önálló rendszerrel” (SZAMARÁSZ 2014: 783).

2.2.5. A metafora hatóköre

Ezt követően érdemes néhány szót szólni a metaforák hatóköréről, melyet már érintettem azzal kapcsolatban, hogy a növényeken keresztül konceptualizálhatjuk a gazdaság fogalmait és az emberi kapcsolatok fogalmait is. Definiálását tekintve azt mondhatjuk, hogy a metaforák hatóköre tulajdonképpen „nem más, mint azoknak a céltartományoknak az összessége, amelyet egy adott forrástartomány segítségével jellemezhetünk” (KÖVECSEK 2005: 118). A kérdéskört KÖVECSEK részletesen szemlélteti az ÉPÜLETEK forrástartományának segítségével, hiszen az épületek számos célfogalomhoz rendelhetők hozzá.

AZ ELMÉLETEK ÉPÜLETEK

Semmi alapja nem volt az elméletének.

A KAPCSOLATOK ÉPÜLETEK

Kettejük kapcsolata szilárd alapokon nyugszik.

A KARRIER ÉPÜLET

Romokban hevert a karrierje.

A VÁLLALATOK ÉPÜLETEK

Tíz éve alapozták meg közös cégüket.

AZ ÉLET ÉPÜLET

Élete romokban hever, mióta megtámadták.

A példák jól mutatják, hogy egy forrásfogalmat számos célfogalom értelmezéséhez felhasználhatunk, mely voltaképpen a fogalmak különféle rendszerezéséhez járul hozzá (KÖVECSEK 2005: 118–119).

A gazdasági rendszerek a növények mellett megragadhatóak az épületek segítségével is, mely elvezet a több forrásfogalom egy céltartományra történő alkalmazásához. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni azt az imént említett tényt, miszerint a forrástartomány a céltartománynak mindig csak az egyik vagy másik aspektusára koncentrál, melynek köszönhetően különféle perspektívából láthatjuk a fogalmi metaforákat. KÖVECSEK ezt a boldogság fogalmán keresztül mutatja be, hiszen a következő metaforák a boldogság különböző aspektusait ragadják meg:

A BOLDOGSÁG A FÖLDRŐL VALÓ FELEMELKEDÉS

Szárnyalt a boldogságtól.

A BOLDOGSÁG FELFELÉ IRÁNYULTSÁG

Fel kellett vidítanunk.

A BOLDOGSÁG FÉNY

A boldogság fényében úszott az arca.

A BOLDOGSÁG ÉLETERŐ

Igazán elevennek éreztem magam.

A BOLDOGSÁG TARTÁLYBAN LÉVŐ FOLYADÉK

A látvány örömmel töltötte el.

A BOLDOGSÁG FOGLYUL EJTETT ÁLLAT

Szabadjára engedte örömét.

A BOLDOGSÁG ELLENFÉL

Teljesen hatalmába kerítették az érzései.

A BOLDOGSÁG MÁMOR

Megrészegítette a boldogság.

A BOLDOGSÁG EGY JÓL ÉLŐ ÁLLAT

Repkedett a boldogságtól.

A BOLDOGSÁG EGY KELLEMES FIZIKAI ÉRZET

Fürdött a boldogságban.

A BOLDOGSÁG ÓRÜLET

Órülten boldog volt.

A BOLDOGSÁG TERMÉSZETI ERŐ

Érzelmek ledöntötték a lábáról.

A példákknak köszönhetően jól látható, hogy a kognitív metaforaelmélet szerint a metafora új színben tünteti fel tapasztalatainkat, illetve tehetővé teszi, hogy azokat különböző módon rendszerezzük. A boldogság konceptualizálása ily módon megvalósulhat a FELFELÉ IRÁNYULTSÁG-metafora által, mely a pozitív értékeléshez kapcsolódik, valamint a felfelé irányultsághoz hasonlóan a FÉNYESSÉG is a pozitív értékelés hangsúlyozza. Az ÉLETERŐ a boldogság aktivitásának aspektusára koncentrál, a TARTÁLY-metafora pedig az intenzitás perspektíváját láttatja. Emellett az érzelmek kontrollja is meghatározó lehet, melyet a FOGLYUL EJTETT ÁLLAT és az ELLENFÉL-metafora ragad meg, illetve a kontroll elvesztése is megjelenhet a MÁMOR és ŐRÜLET metaforáinak köszönhetően. Továbbá a TERMÉSZETI ERŐ a boldogságnak olyan aspektusára koncentrál, mely az irányíthatatlanság és a tehetetlenség szempontját hangsúlyozza (KÖVECSSES 2005: 96–100).

2.2.6. A metafora alapjai

A fogalmi metaforaelmélet kérdéskörével kapcsolatban érdemes arról is szólni, hogy honnan erednek, azaz mik lehetnek a metaforák alapjai. A hagyományos felfogás szerint a válasz két fogalom között lévő hasonlóságban rejlik, mely sok esetben valóban elfogadható, ugyanakkor beszélhetünk egy másik motivációról is, mely a testünkkel áll összefüggésben (KÖVECSSES–BENCZES 2010: 81).

A képzetséma elméletet MARK JOHNSON dolgozta ki, képzetséma alatt pedig olyan mentális szervezőelemeket ért, melyek a fogalmi jelentésekre épülnek. A sémák tehát a testünkkel vannak kapcsolatban, azaz a fizikai világról való tapasztalatainkból, fiziológiás adottságainkból erednek. Az olyan alapvető tapasztalatok tartoznak ide, mint amilyen a gravitáció, hiszen a testünkkel érzékeljük, hogy valamilyen erő húz minket. Azt is tudjuk, hogy a térben körülvesznek más dolgok, valamint csakis bizonyos típusú mozgásra vagyunk képesek, mely a motorikus képességeknek köszönhető. Továbbá érzékeljük, hogy más élőlények másfajta mozgásformákkal és érzékelésekkel bírnak (JOHNSON 1987: 65–101).

Ezek alapján kijelenthető, hogy a metafora a tapasztalat feldolgozásának mentális eszköze, melynek jelentőségéről SZILÁGYI N. SÁNDOR szerint azt mondhatjuk, hogy „amikor a nyelvet vizsgáljuk, az embert akarjuk jobban megérteni: azt, hogy hogyan viselkedik, mikor éppen beszél vagy beszédet ért meg, s ez hogyan lehetséges. Ezáltal a beszéd és a nyelv természetszerűen kapcsolódik össze a mentális tevékenységgel, azokkal a kognitív

struktúrákkal, amelyek meghatározzák a tapasztalásnak, a környezet észlelésének és megismerésének módját, illetve magát a viselkedést általában” (SZILÁGYI N. 1996: 8).

3. Politika és metafora

3.1. A keret, és amit benne látunk

Kutatásomban a fogalmi metaforák politikában betöltött szerepe válik kiemelkedően fontossá. A kérdéskört pedig azzal a gyakorlattal kezdem, amellyel GEORGE LAKOFF a Berkeley Egyetemen lévő kognitív tudomány, úgynevezett 101-es kurzusát kezdi. A feladat a következő: „ne gondolj az elefántra! Bármit csinálhatsz, csak ne gondolj az elefántra!” A gyakorlat nehezebb, mint azt elsőre gondolnánk, hiszen valószínűleg mindannyian az elefántra gondolunk, melynek az az oka, hogy minden szó, így az elefánt is rendelkezik egy kerettel (frame), melyet felidéz.

Definiálását tekintve azt mondhatjuk, hogy „a keretek olyan mentális struktúrák, amelyek befolyásolják, hogyan látjuk a világot. Következésképpen meghatározzák a céljainkat, a terveinket, a cselekedeteinket, illetve azt, mit tekintünk tetteink rossz vagy jó következményének. ... Minden szó a konceptuális keretekhez viszonyítva nyeri el a jelentését. Amikor hallunk egy szót, annak kerete (kereteinek sora) lép működésbe az agyunkban” (LAKOFF 2006: 15). Ennek megfelelően, ha meghalljuk az elefánt szót, eszünkbe juthat az ormányos állat, de a cirkusszal kapcsolatos ismereteink is aktiválódhatnak, tehát a keret egyaránt lehet képi illetve másfajta tudás. Emellett lényeges megjegyezni, hogy amikor tagadjuk a keretet, akkor valójában felerősítjük azt, melyet az imént mi is megtapasztalhattuk a ne gondolj az elefántra feladatban. Ennek a jelenségnek esett áldozatul Richard Nixon is, amikor a „Nem vagyok csaló.” kijelentést tette, hiszen a csaló szóval felidézte annak keretét, és mindenki csalónak gondolta (LAKOFF 2006: 19). Ebből kifolyólag levonhatjuk a következtetést, miszerint „a másképp gondolkodás más szóhasználatot kíván” (LAKOFF 2006: 16), a másfajta szóhasználat pedig nagyfokú tudatosságot igényel.

A politikában magának a megértés megértésének nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk, valamint azt is fontos megjegyezni, hogy a világról alkotott felfogásunkat az határozza meg, hogy mi válik értelmessé az agyunkban. LAKOFF szerint a nyelv egyszerre felszíni jelenség és erőforrás, mely segítségével kifejezzük magunkat, illetve általa

hozzáféruünk és árnyaljuk a gondolatainkat. A szavak pedig a keretekhez és a fogalmi metaforákhoz kapcsolódnak, melyek tehát a gondolkodásban alapvető szerepet játszanak. Azonban amikor a valóságot másképp értelmezzük, akkor valószínűleg a nyelv is mást jelent számunkra. A politikában gyakran találkozhatunk ilyen esetekkel, melyek olykor meglehetősen radikálisak, éppen ezért lényeges, hogy megértsük a gondolkodásmódot és a nyelvhasználatot (LAKOFF 2009: 14–15).

A keret fontosságát jól érzékelteti, hogy George W. Bush kormányzása idején az elnöki rezidenciáról egyre többször hallhattuk az adóteher enyhítés és adócsökkentés (tax relief) kifejezéseket, melyek kerete bekapcsolja annak lehetőségét, hogy ha valamit enyhíteni kell, létezik egy teher, melyet meg kell szüntetni, vagy legalábbis csökkenteni. Ennek eredményeképpen, aki képes erre, az hős lesz, ha pedig valaki megpróbálja megállítani a hőst, az gazemberré válik (LAKOFF 2006: 20). A keretezésre további példaként megemlíthetjük az egészségbiztosítást is, mely szintén mély és fontos kapcsolatot mutat a politika és a keretezés között. A biztosítási keretből adódóan az egészséget az üzleten keresztül fogjuk látni, mely profittal, adminisztratív költségekkel, díjakkal és ellátási kritériumokkal jár együtt, valamint beszélhetünk olyan emberekről, akik nem vásárolnak biztosítást, még akkor sem, ha azt törvény írja elő (LAKOFF 2009: 67–68).

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a keretek láthatatlanul irányítják az életünket, illetve érdemes számot vetnünk a keretekhez kapcsolódó narratívákkal, melyekhez különböző szemantikai szerepek fűződnek. A narratívának tehát vannak főszereplői, cselekménye és eszközei. A szereplők tekintetében beszélhetünk hősookról, áldozatokról, gazemberekről és segítőkőről, illetve érdemes különbséget tennünk a jó karakterek, azaz a hősök, és a rossz karakterek, azaz a gonoszok között. A cselekmény alapvetően a következő forgatókönyv alapján zajlik: az áldozat elszenved valamilyen gáztettet, melynek következtében a hős csatába keveredik a gazemberrel. A csatában a hős győzelmet arat a gazember felett, tehát megmenti az áldozatot, végül a gonosztevő elnyeri méltó büntetését, a hős pedig jutalmát. Látható, hogy a gazember felborítja az erkölcsi egyensúlyt, s a győzelem, a megmentés és a büntetés az erkölcsi egyensúly helyreállításához vezet, mely a hősnek köszönhető (LAKOFF 2009: 24). A kognitív tudományból és az idegtudományból tudjuk, hogy az ilyen narratívák az agyunk neurális áramkörében rögzülnek, valamint azt is tudjuk, hogy ezek tudat alatt aktiválódhatnak és funkcionálhatnak, épp ahogyan azt a reflexek teszik. Mindemellet érdemes megjegyeznünk, hogy a közéleti személyeket is egy narratív keretbe illesztve értelmezzünk (LAKOFF 2009: 34). Ez pedig azért válik jelentőségteljessé, mert az emberek az identitásuknak megfelelően szavaznak a politikai választásokon, ugyanis „a választások

szempontjából a legfontosabb az értékekkel és a kapcsolódó kulturális sztereotípiákkal való azonosulás” (LAKOFF 2006: 66–67). A demokratákkal szemben a republikánusok felismerték ezt a jelenséget, és ennek köszönhetően választásokat nyernek.

A keretezés témakörével kapcsolatban fontos beszélnünk az igazság mibenlétéről is, hiszen az igazság csak a kerethez viszonyítva értelmezhető. Azonban ahhoz hogy ezt megértsük, előbb érdemes néhány szót szólni arról a progresszívek által hitt legendáról, mely szerint az emberek racionális lények, és amikor tényekkel kerülnek szembe, képesek maguktól levonni a tényekből származó helyes következtetéseket. Ugyanakkor a kognitív tudomány révén tudjuk, hogy az emberek nem így működnek, mivel fogalmi reprezentációkban gondolkodnak. „Az igazságnak ahhoz, hogy elfogadják, bele kell illeszkednie az emberekben élő keretbe” (LAKOFF 2006: 38), ha ez nem történik meg LAKOFF alapján azt mondhatjuk, hogy a keret ugyan megmarad, de a tények leperegnek az emberekről. Tulajdonképpen csakis az válik meghatározóvá, hogy mi illik bele a világról alkotott felfogásunkba. Ezzel magyarázható, hogy amikor a progresszívek egyszerűen tényekkel próbálják szembesíteni a konzervatívokat, azok többnyire eredménytelenek, mely tehát a fogalmi keret hiányából fakad (LAKOFF 2006: 38). Éppen ezért nagyon lényeges, hogy a progresszívek és a konzervatívok megértsék az emberi gondolkodást.

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a gondolkodásmódnak meghatározó szerepe van a politikában. Az amerikai politikában, ahogyan azt már láthattuk a progresszív és a konzervatív világszemlélet versenyez egymással, tehát egy alapvetően demokratikus és egy alapvetően antidemokratikus nézet, melyhez különböző családmodellek kapcsolódnak. A demokratikus, azaz progresszív gondolkodásmóddhoz a gondoskodó szülő modell, az antidemokratikus, vagyis konzervatív szemlélethez pedig a szigorú apa modell társítható, melyeket az alábbiakban részletesen tárgyalok.

3.2. A szigorú apa modell

Az amerikai világszemlélet tehát a szigorú apa modellre és a gondoskodó szülő modellre osztható fel, melyek közül először a konzervatívokhoz kapcsolódó modellt ismertetem.

A szigorú apa modell alapján LAKOFF a következő állításokat fogalmazza meg: „a világ veszélyes hely, és örökre az is marad, mivel a gonosz benne lakozik. A világ tele van nehézségekkel, mert versenyen alapul. Mindig lesznek győztesek és vesztesek. Létezik abszolút jó és abszolút rossz. A gyerekek rossznak születnek, abban az értelemben, hogy kizárólag azt akarják csinálni, amit jólesik, és nem azt, ami helyes. Következésképpen jóvá kell őket tenni. Ebben a világban egy erős, szigorú apára van szükség, aki képes: megvédeni a családot a veszélyekkel teli világban, fenntartani a családot a nehézségekkel teli világban, valamint megtanítani gyermekeinek a jó és a rossz közti különbséget” (LAKOFF 2006: 24–25). A modellben kiemelkedően fontos szerepe van a szófogadásnak és az engedelmességnek, hiszen az apa feltétlen tekintélye a követendő. A gyerekektől engedelmességet várnak el, illetve úgy gondolják, hogy ha a gyerekek rosszat tesznek, akkor a neveléshez fájdalmas büntetésre van szükség. Ezt pedig azzal indokolják, hogy ezáltal kialakul egyfajta belső fegyelem, mely elengedhetetlen a jó és rossz közötti különbségtétel során. Ezzel a fegyellemmel pedig megbízható, magabiztos és sikeres emberré válhatnak. Lényeges, hogy gyerekek felnőttként önfegyellemmel rendelkezzenek, illetve magabiztosak legyenek, hiszen akkor képesek lesznek önállóan boldogulni, családot alapítani, és ők maguk is szigorú apává válhatnak (LAKOFF 2009: 78).

A konzervatív világnézet szerint a jó emberek fegyelmeztettek. Ezzel szemben azok a gyerekek, akik felnőttként sem válnak önállóvá, hiszen elkényeztetettek, túlságosan akaratosak vagy éppen csak nehezen kezelhetőek, a későbbiekben még több fegyelmezést igényelnek. „Ha mindezt rávetítjük a nemzetre, akkor a jobboldal radikális politikai irányelveit kapjuk, amelyet hibásan neveztek el »konzervatívnak«. A jó polgár – az, aki már vagyonossá vagy legalábbis önállóvá vált – fegyelmeztett vagy legalábbis majdnem az” (LAKOFF 2006: 69). Ennek következtében a szociális programok nincsenek jó hatással az emberekre, hiszen azok olyan dolgokkal látják el az embereket, melyeket valójában nem érdemelnek meg, mivel nem dolgoztak meg értük. A konzervatívok szerint a kormány feladata, hogy megvédje a nemzetet, fenntartsa a rendet, igazságot szolgáltatson és az üzleti élet szabályos működését megőrizze. Emellett fontos megjegyezni, hogy a gondolkodásmód szerint a fegyelem fokmérője a vagyon, melynek az adózás szempontjából lesz fontos szerepe.

A minimálisnál magasabb adó tulajdonképpen büntetés, hiszen a jövedelmet a fegyelmezett emberektől veszik el, akik megdolgoztak érte, és a kormány az olyan emberekre költi, akik erre nem szolgáltak rá (LAKOFF 2006: 69).

Ezt követően érdemes arra a kérdésre válaszolni, hogy valójában mit akar a jobboldal. Ezzel kapcsolatban elsősorban azt kell megjegyeznünk, hogy a jobboldali ideológiának több különböző változata van, hiszen beszélhetünk vallási-, üzleti-, szociál- és neokonzervatívokról. A különféle konzervatív világnézetek részleteiben ugyan eltérhetnek egymástól, azonban alapvetően közös bennük, hogy mindannyian a szigorú apa ideológiáját szeretnék kiterjeszteni Amerikára. Az alábbiakban ezeket az általános nézeteket ismertetem. Istenről például azt feltételezik, hogy jó, mindenható, illetve a hierarchia tetején áll, mitöbb hierarchikus társadalmat akar, melyben az erkölcsi tekintélynek engedelmeskedni kell. „Isten törvényeket hoz – parancsolatokat –, amelyekben meghatározza a jót és a rosszat. Az embernek fegyelmezetten kell követnie Isten parancsolatait. Isten megtorló: megbünteti azokat, akik nem követik a parancsolatait, és megjutalmazza azokat, akik igen. Isten törvényének követése fegyelmezettséget kíván. Azok, akik elég fegyelmezettek ahhoz, hogy erkölcsösen éljenek, elég fegyelmezettek ahhoz is, hogy gazdaggá és hatalmassá váljanak. Isten az eredeti szigorú apa” (LAKOFF 2006: 123–124). LAKOFF szerint a konzervatívok az erkölcsi rendben szintén hierarchikus viszont feltételeznek, Isten az ember felett, az ember a természet felett. A felnőttek a gyerekek felett helyezkednek el, valamint a nyugati kultúra a nem nyugati kultúrák felett áll, továbbá Amerika a többi nemzetnél magasabb szintre tehető. A sort az olyan fölérendelt viszonyokkal folytatja LAKOFF, mint a férfiak a nők felett, a fehér a nem fehérek felett, a heteroszexuálisok a nem heteroszexuálisoknál tehetőek magasabbra, végül pedig a keresztények a nem keresztényeknél lesznek feljebbvalók. Emellett a konzervatívok azt tekintik erkölcsös embernek, aki engedelmeskedik az erkölcsi tekintélynek, mely a fegyelmezettséggel szoros összefüggésben áll, hiszen belső fegyelem kérdése, hogy az ember megtagadja e természetes vágyait, és helyesen, erkölcsösen cselekszik (LAKOFF 2006: 124–125).

A fegyelmezetség a gazdaságban is lényeges, hiszen a fegyelem elengedhetetlen ahhoz, hogy a versenyben nyerjünk és gazdagodjunk. A konzervatívok szerint a gazdag emberek jó emberek, legalábbis általában, illetve ők képviselik a társadalmi elitet. Ezzel szemben a szegények megérdemlik, hogy szegények legyenek, mely kijelentést arra alapozhatunk, hogy ők kevésbé fegyelmezettek, kevésbé versenyképesek. Ahogyan azt már korábban említettem a konzervatív világszemlélet a szociális programokat elítéli és erkölcstelennek tekinti, mivel általa olyan javakhoz juthatnak az emberek, melyekért nem

dolgoztak meg, ebből kifolyólag pedig a szociális programok fegyelmezetlenségre ösztönzik az embereket. A megoldás tehát abban rejlik, hogy meg kell szüntetni ezeket a támogatásokat.

Az oktatással kapcsolatban azt mondhatjuk, hogy az iskola legfőbb feladata a konzervatív értékrend közvetítése, tehát a tanároknak szigorúnak kell lenniük. Tulajdonképpen ebben az esetben is a fegyelmezettség válik markánsná. Az egészségügyi ellátást a konzervatívok az egyéni felelősségre bízzák, eszerint tehát a szülő feladata és egyéni kötelessége, hogy gondoskodjon gyermekeiről. Az egyneműek házasságáról és az abortuszról való gondolkodás központi kérdés a konzervatív felfogásban, melyek a szigorú apa modell értékeit támadják. A meleg házasságok azért, mert ott „apák” vannak, akik valójában nem nevezhetők férfiakként, a lesbikus házasságban pedig egyáltalán nincs apa. Az abortusz hasonló módon a szigorú apa modellt támadja, még hozzá azáltal, hogy az apa tekintélyét kérdőjelezi meg. Ezzel összefüggésben a jogoknak összhangban kell lenniük a szigorú apa által meghatározott erkölccsel, ilyen értelemben tehát a jogalkotás szab határt a meglegházasságokkal, az abortusszal és az egészségüggyel kapcsolatban. Mindemellett a külpolitika tekintetében meg kell említenünk azt a konzervatív nézetet, miszerint Amerika a világ erkölcsi tekintélye (Lakoff 2006: 125–130). Végül a szigorú apa modellben célszerű néhány szót szólni az anya felelősségéről, mely mindösszesen a mindennapi teendőkre irányul. Az anya feladata, hogy gondoskodjon a háztartásról, nevelje a gyerekeket és fenntartsa az apa tekintélyét (LAKOFF 2002: 33).

A továbbiakban érdemes számot vetni a konzervatívok által leggyakrabban használt kifejezésekkel. Diskurzusaikban a következő szavakkal, szókapcsolatokkal találkozhatunk leginkább: karakter, jellem, erény, fegyelem, keménység, nehéz, önellátás, önmagára támaszkodás, egyéni felelősség, gerinc, színvonal, hatalom, örökség, verseny, kiérdemelés, kemény munka, vállalkozás, tulajdonjogok, jutalom, szabadság, betolakodás, beavatkozás, büntetés, emberi természet, hagyományos, józan ész, függőség, elkényeztető, elit, összeomlás, megvesztegethető, erkölcstelen, hanyatlás, rothadás, deviáns, rendellenes, életmód. Látható, hogy a szigorú apa modell gondolkodásmódja teljes mértékig meghatározza, hogy mely fogalmak válnak központivá a konzervatívok számára, mely tehát azt is megmagyarázza, hogy miért éppen egyik vagy másik témáról beszélnek a republikánus nézetet valló emberek (LAKOFF 2002: 30).

3.3. A gondoskodó szülő modell

A gondoskodó szülő modell tehát a szigorú apa modellel szemben helyezkedik el, mely szerint „a világ – a jelenben és a jövőben egyaránt – veszélyes és küzdelmes, a gyermekek pedig rossznak születnek, meg kell javítani őket. A szigorú apa morális tekintély, eltartja és megvédi a családot, megmondja a feleségnek, mit tegyen, valamint megtanítja a gyerekeinek, mi a rossz és mi a jó” (LAKOFF 2006: 68).

A szigorú apa modellben értelemszerűen az apának van központi szerepe, ezzel szemben a gondoskodó szülő modell nemét tekintve semleges. „Mindkét szülő egyaránt felelős a gyermeknevelésben. Feltételezik, hogy a gyermekek jónak születnek, és még jobba tehetők. A világ szintén jobba tehető, nekünk pedig ezen kell fáradoznunk. A szülők feladata az, gondoskodjanak gyermekeikről, és úgy neveljék őket, hogy azok később másokról gondoskodjanak” (LAKOFF 2006: 31).

Barack Obama 2008-as Apák napi beszédéből is láthatjuk, hogy szoros kapcsolat van a család és a kormány között, illetve az is kitűnik, hogy a progresszívek számára kiemelkedően fontos az empátia. Az empátiáról pedig érdemes megjegyeznünk, hogy olyan alapvető emberi képesség, mellyel együtt születünk, és amit táplálni kell a gyermeknevelés során, hiszen ha ez nem történik meg, akkor elvész, vagy legalábbis minimalizálódik az emberben. A progresszív gondolkodásban a kormány szempontjából is nagy hangsúlyt kell fektetni az empátiára, mely kijelentést arra alapozhatunk, hogy ha a szülők nem tanítják meg gyermekeiket az empátiára, akkor a soron következő generáció egyáltalán nem fog törődni egymással, mely egy olyan kormányhoz fog vezetni, melyet nem érdekli saját polgárai (LAKOFF 2009: xv–xvi).

„A gondoskodó szülői család azt feltételezi, hogy a világ, veszélyei és nehézségei ellenére, alapjában jó, még jobba tehető, és ez utóbbi kell, hogy célunk legyen. Következésképpen a gyerekek is jónak születnek, a szülők pedig még jobba tehetik őket. Mindkét szülőnek egyforma felelőssége van a nevelésben. Az a dolguk, hogy gondoskodjanak gyermekeikről, és gondoskodó felnőtteket neveljenek belőlük. A gondoskodásnak két szempontja van: az empátia (együtt érezni és törődni azzal, mások miként éreznek) és a felelősség (gondoskodni magunkról és azokról, akikért felelősek vagyunk)” (LAKOFF 2006: 67).

Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy aktívan vagy passzívan, de mindkét modell mindnyájunkban létezik, hiszen életünk különböző részein egyiket és másikat is

használhatjuk. LAKOFF példaként hozza, hogy vannak kollégái, akik otthon gondoskodó szülők, azonban a munkahelyükön szigorú apák (LAKOFF 2006: 43).

3.4. Az erkölcs metaforái

A kérdéskörrel kapcsolatban fontos számot vetnünk azzal a ténnyel, miszerint az elsődleges metaforáink azáltal jönnek létre, hogy két különböző tapasztalat rendszeresen együtt fordul elő, mely két különböző agyterületet aktivál egy időben. Ez alapján tehát azt mondhatjuk, hogy a jólét és a rosszullét viselkedési tapasztalatai gyakran kapcsolódnak össze sokféle más tapasztalattal, például tipikusan undort érzünk, amikor romlott ételt eszünk, és jól érezzük magunkat, amikor jó ételt eszünk. Ez a tapasztalat pedig elvezet minket ahhoz a kognitív metaforához, mely AZ ERKÖLCS TISZTASÁG és AZ ERKÖLCSTELENSÉG ROMLOTTTSÁG. Továbbá félelmet érezhetünk a sötétben, és boldogságot, amikor világosságban vagyunk, mely eredményeképpen áll elő AZ ERKÖLCS VILÁGOSSÁG metafora és az ERKÖLCSTELENSÉG SÖTÉTSÉG metafora (LAKOFF 2009: 94).

Az erkölcs metaforái közül leggyakrabban az ERKÖLCS SZÁMLA metaforát használjuk, amely a jóléthez kapcsolódik. Példaként említhetjük a „szegény Harry” kifejezést, amely alatt többnyire nem a gazdagság hiánya értendő. Amikor gazdag életről beszélünk, nem a pénzt értjük alatta, hanem azt mondhatjuk, hogy az élet megtelítődött olyan tapasztalatokkal, élményekkel, melyek jólétet eredményeznek. LAKOFF azzal a példával szolgál, miszerint ha valaki segít nekem növelni a jólétem, metaforikusan pedig a jólét a gazdagság, akkor a jólétem növelése olyan, mintha pénzt adnának nekem. Ily módon mondhatunk olyan metaforikus kifejezéseket, mint az *„adósod vagyok”*, vagy *„hogyan tudom ezt valaha is visszafizetni neked?”* (LAKOFF 2009: 95).

Mindemellett létezik az ERKÖLCS NAGYLELKŰSÉG, és az ERKÖLCSTELENSÉG ÖNZŐSÉG metafora is. Ezzel kapcsolatban érdemes néhány szót szólni Jorge Moll és Jodan Grafman idegtudósok National Institutes of Health-ben végzett kutatásáról. Moll és Grafman az emberek agyi tevékenységét önkéntesek segítségével tanulmányozták, a vizsgálatban résztvevőknek pedig az volt a feladatuk, hogy két különböző forgatókönyvre gondoljanak. Az egyik forgatókönyv szerint pénzt kellett adományozni, a másik szerint pedig tartsák meg a pénzt saját maguknak. A vizsgálatból kimutatható, hogy azok az önkéntesek, akik jótékonykodtak, fokozott aktivitást mutattak a pozitív érzésekért felelős idegpályán, beleértve

a limbikus rendszert, melyhez az evés vagy a szex örömeinek érzése is kapcsolódik. Az örömeink összefüggésben áll a dopamin neurotranszmitter aktiválásával, következésképpen tehát kijelenthető, hogy ha jól teszünk, akkor jól érezzük magunkat, mely pedig elvezet a jólét állapotához (LAKOFF 2009: 100–101).

Az erkölcs tehát helyes viselkedés, mely viselkedés elvezet minket a jóléthez. Az erkölccsel kapcsolatos metaforák a jólét sokféle tapasztalatán alapulhatnak, melyek egy-egy elképzelést mutatnak arról, hogy milyen a helyes viselkedés, mint például a gondoskodás, engedelmesség, rend, fegyelem, tisztesség és tisztaság (LAKOFF 2009: 103). LAKOFF szerint a maskulinitás erre a kérdéskörre jó példa, hiszen a szigorú apa családmódelben erős nemi megkülönböztetésről beszélhetünk, ahol ugyanis a férfi értékek állnak a középpontban. A szigorú apának pedig úgy kell cselekednie, mint egy „igazi férfinak” (LAKOFF 2009: 106).

4. Donald Trump nyelvhasználata

4.1. Ki Donald Trump

Donald John Trump az Amerikai Egyesült Államok elnökeként lépett színre a legutolsó elnökválasztás eredményeként, azaz a 2016. november 8-ai győzelmének köszönhetően. Ennek a karizmatikus embernek, mielőtt még a nyelvhasználatáról szólnék, mindenképpen érdemes néhány gondolat erejéig beszélni az egyéni indíttatásairól, szakmai munkásságáról és előmeneteléről.

Trump is, ahogyan az Egyesült Államok népességére jellemző, a 19. századi német bevándorlók leszármazottjaként látta meg a napvilágot 1946. június 14-én, New York városában. Két generációval később pedig egy német bevándorló unokájaként elnökké lett (IVÁN 2016). Tudvalevő, hogy Barack Obama után 45. elnökként tartható számon, és a Republikánus Párt élén nyerte el tisztségét, melynek már a harmadik évében teljesíti kötelezettségeit.

A család anyagi gyarapodása az édesapa, Fred Trump munkásságának köszönhető, melyet az elnök átörökölve tovább növelhetett, a multimilliárdos üzletemberré válás folyamatát tehát édesapja nagyban elősegítette. Mindezt a sikertörténetet felülmúlva, ahhoz, hogy a politikai élet szereplőjévé is váljon, Donald Trumpnak számos előválasztáson kellett

eredményesen részt vennie, amely többnyire sikerült is neki, hiszen olyan embereket utasított maga mögé, mint például Ohio állam kormányzója vagy Texas állam szenátora.

A következő nagy megmérettetést számára a demokrata jelölt Hillary Clintonnal szembeni választások jelentették, azonban ezt az akadályt is sikerrel véve kudarcba fulladt annak lehetősége, hogy a világ vezető országának következő elnöki székét egy nő tölthesse be. Mindezzel elindult egy olyan korszak a Trump-érával a történelemben, amely a „Make America Great Again” kampányszlogennel írható le.

4.2. A diskurzuszjelzők használata

A továbbiakban Trump nyelvhasználatát tárgyalom, mellyel kapcsolatban elsősorban azt mondhatjuk, hogy az elnök az üzleti életben szerzett gyakorlatának köszönhetően hatalmas tapasztalatra tett szert a nagyközönség számára tartott beszéd mikéntjeiről. Trump tulajdonképpen ebből profitál, azt is kompenzálva ezáltal, hogy ő az első amerikai elnök, aki nem rendelkezik előzetes katonai vagy politikai múlttal. Valójában tehát a nyelvhasználatára nagy hatást gyakorolt üzletemberi előadói stílusa, melyből kifolyólag kijelentései sok tekintetben közvetlenebbek és keményebbek. Az elnök beszédeit gyakran tölti meg rövid, ugyanakkor emlékeztető szlogenekkel, amelyek könnyen beilleszthetők a hírekbe és a közösségi médiába. A megnyilatkozásait témától függetlenül magabiztosság és törekvő attitűd hatja át, mely alátámasztására szolgál a „believe”, „winning” és az „incredible” szavak kiemelkedően gyakori használata (ELLSWORTH 2018).

JENNIFER SCLAFANI, a Georgetown Egyetem oktatója szociolingvisztikai szempontból vizsgálta Trump nyelvhasználatát. SCLAFANI szerint az elnök idiolektusával kapcsolatban ellentmondásos véleményekkel találkozhatunk, hiszen vannak, akik szerint mondandójának nincs semmi értelme, melyet Trump hirtelen témaváltásaival szoktak magyarázni. Ráadásul az elnök mindezt olyan elcsépett kifejezésekkel teszi, mint a „so”, „anyway” és „you know”. Ugyanakkor ezzel szemben helyezkednek el azok az állítások, melyek szerint beszédei nagyon is hitelesek és következetesek. Ennek alátámasztására pedig olyan érvek szolgálnak, melyek arra világítanak rá, hogy az elnök az említett diskurzuszjelzők használatával intímabb, közvetlenebb kapcsolatot hoz létre a hallgatósággal. Tehát ugyanaz a jelenség szociális

viszonyulástól függően tekinthető hétköznapiak, felkészületlenek, meggondolatlanok, vagy szavahihetőnek, hitelesnek és közvetlennek (SCLAFANI 2016).

Ha közelebbről szeretnénk megvizsgálni Trump idiolektusát, SCLAFANI vizsgálódásán keresztül tudjuk ezt megtenni. Ő egy nagyobb lélegzetvételű munkát alkotott a diskurzusjelzők használatáról, amelyek közül a leginkább jelentőségteljesnek a „well”, a „by the way” és a „believe me” tekinthető. A professzornő egyebek mellett olyan beszédeket vett kutatása alapjaként, mint az előválasztási beszédek és a kampánybeszédek (SCLAFANI 2018: 25).

A republikánus viták közel egyharmad részében válaszadásait Trump a „well”-lel indította, illetve emellett a „you know”, a „look”, az „oh” és a „now” is megjelenik. Továbbá a „well” funkciója, hogy a különböző narratív szakaszok közötti átmenet megjelölésére is szolgál. SCLAFANI a 2015-ös és 2016-os beszédeiben fedezte fel azt a tendenciát, hogy a „well” használata nem csak az idő előrehaladtával nő, hanem más politikusok is előszeretettel használják, hiszen Cruz, Bush, Carson, Rubio, Christie és Kasich beszédeiben is hasonló gyakoriságú a diskurzusjelző. Mindezek következtében kijelenthető, hogy a „well” a politikai diskurzusban tipikusnak tekinthető (SCLAFANI 2018: 27–30).

A „well” mellett a „by the way” kapcsán olyan megállapítások születtek, amelyek arra irányulnak, hogy a diskurzusjelző használata a témairányítás és a saját érdeklődés felé terelés tudatosságára mutat rá. Ezt a Miami, Cleveland és a Manchester vitasorozat kapcsán vizsgálták, melynek résztvevői az előbb említett közéleti szereplők. SCLAFANI kimutatta, hogy Trump összesen tizenöt, Rubio négy, Christie egy, Kasich kettő, Cruz, Bush, Carson pedig egyetlen alkalommal sem használta a „by the way” formulát (SCLAFANI 2018: 32–33).

Az elnök a „believe me” használatával a szavazókra tett hatásgyakorlást biztosítja, amely mintegy az idiolektusának állandó eszköze lett, mitöbb paródiák, mémek alapjává vált. Mindettől stilisztikailag olyanná válik, mint egy egyszerű, hétköznapi ember, mely szintén a közvetlen kapcsolat kialakításához és a hatáskeltéshez járul hozzá. Gyakoriságát tekintve harmincszor használta a párton belüli politikusokkal szemben, akik összes háromszor használták a „believe me”-t a választási viták során. A demokraták pedig egyszer sem vették igénybe a diskurzusjelzőt. A kutatás szerint a formula az üzleti életben gyakran használatos, hiszen számtalanszor megjelenik a tárgyalások során. A „believe me” diskurzív funkciója egyaránt lehet a megbízhatatlanság leküzdése vagy éppen lefedése. Ezzel kapcsolatban érdemes számot vetnünk azzal a retorikai szereppel, miszerint a közönségnek lehetősége nyílik reagálni az elhangzottakra. SCLAFANI megállapítása szerint ez a funkció különösen fontos Trump beszédeiben, hiszen a beszédek monologikus jellegéből kifolyólag nagyban

különböznek az üzleti tárgyalások dialógus jellegétől, melyet Trump a legtöbb esetben ez idáig is gyakorolt. Mindemellett a „believe me”-nek Trump beszédeiben van egy olyan funkciója, miszerint az érvelés során a számára hangsúlyozni kívánt elemek kiegészítéseként szolgál. Valamint fontos megjegyezni, hogy az elnök gyakran él az ismétlés retorikai eszközével a hangsúlyozás és a nyomatékosítás érdekében (SCLAFANI 2018: 36–39).

Továbbá egy másik Trump által kedvelt formula a „We’re going to...” vagy a „We’re gonna...”, melyek a cselekvő ember képzetét keltik a gondolkodóéval szemben. Ugyanakkor SIMMS szerint nem valószínű, hogy ezek a diszkurzív jellemzők hosszú időtartamúak lesznek a politikai diskurzusban, hiszen annak a hagyományos értelemben vett retorikája nem írható felül (SIMMS 2018).

4.3 „We” és „Us”

A „We” és az „Us” gyakori használatát MCCLAY Donald Trump első olyan beszédéből mutatta ki, amelyet az Amerikai Egyesült Államok elnökeként mondott. Véleménye szerint azáltal, hogy a „We” és az „Us” szavak gyakran megjelennek Trump beszédeiben, az „America First” koncepció idéződik meg a befogadóban (MCCLAY 2017: 20). Azt is megjegyzi a szerző, hogy egy az elnök olyan képet akar magáról alkotni, miszerint vele még erősebbé válhat az amerikai nemzet. Ez olyan szavakkal mutatható ki, mint például „válni”, „formálás”, „változás” és „átalakulás” (MCCLAY 2017: 22). Továbbá érdemes megemlíteni, hogy a győzelmi beszédében a „te” névmás hangsúlyozásával és használatával olyan értelmezési keretet hoz létre, amely az emberek győzelmével egyenértékű. Trump vezetésével köszönhetően szilárd infrastruktúrával, a közbiztonság fejlesztésével, újra erős lesz az ország (MCCLAY 2017: 23). Ezt MCCLAY a következő példákkal szemlélteti:

We will bring back our jobs.

We will bring back our borders.

We will bring back our wealth.

We will bring back our dreams.

Together, We will make America strong again.

We will make America wealthy again.

We will make America proud again.

We will make America safe again.

And yes, together, we will make America great again.

Az elhangzott mondatok fényében megállapítható, hogy Trumppal együtt, az ő vezetésével újra visszaállítható az ország korábbi dicsősége, melyek mindegyike egy-egy pozitív állításnak tekinthető a jövőre nézve (MCCLAY 2017: 23).

Mindemellett szólni szeretnék SUSAN HUNSTON munkájáról, aki az elnök beiktatási beszédét vizsgálta, illetve összehasonlította a korábbi elnökével, Barack Obamáéval szemben. HUNSTON állítása szerint Trump kis szókincsű szövegei informális nyelvtani struktúrákból épülnek fel, melyek tulajdonképpen egyszerűbb szerkezetű mondatok, valamint rámutatott arra, hogy a „Together” és a „We” a közös összetartó erő jelölőiként jelennek meg. Illetve megállapítja, hogy az elnök sokszor használja az ismétlés alakzatát. Összességében elmondhatjuk, hogy Trump állításai sokkal rövidebbek és egyszerűbbek, míg Obama állításai sokkal kifejtettebbek, és több mellékmondatot, tehát többszörösen összetett mondatot is tartalmazhatnak (HUNSTON 2017).

4.4. Az elnök metaforahasználata

A szociolingvisztikai munkák mellett GEORGE LAKOFF, a Berkeley Egyetem professzora kognitív nyelvészeti szempontból tanulmányozta Trump nyelvhasználatát. Saját kutatásom során leginkább LAKOFF munkái relevánsak, hiszen a metaforák vizsgálatában létfontosságúak a kognitív nyelvészeti eredmények.

LAKOFF rámutatott arra, hogy a nemzet metaforikáját a családdal kapcsolatos fogalmakon keresztül konceptualizáljuk, hiszen gyakran beszélünk alapító atyákról, valamint olyat is mondhatunk, hogy háborúba küldjük fiainkat és lányainkat. A konzervatívok a metaforát a szigorú apa család modellen keresztül értelmezik, melyben a szigorú apa az, aki képes megkülönböztetni a jót a rossztól (LAKOFF 2016a). A CSALÁD NEMZET metafora tulajdonképpen már az ember elsődleges szocializációs közegében megjelenik, azaz gyerekként, amikor ugyanis a család, egészen pontosan a szülők azok, akik irányítják és szabályozzák gyermekeiket. A szülők példát statuálnak, felállítják a normákat és elvárásokat, melyre példaként a házi munkák (ágyazz be, vidd ki a szemetet) és tanulói köteleességek (edd meg a vacsorád, csináld meg a házi feladatot) említhetők. Ily módon a kormányzással kapcsolatos tapasztalat összekapcsolható a családi élettel, vagyis az intézmény családként

működik, ahol a szülő a kormányzó, a családtagok pedig azok, akiket kormányoznak. Mindez elvezet ahhoz a nagyon lényeges metaforához, mely szerint a kormányzó intézmény egy család (LAKOFF 2009: 85). A metafora valójában a nemzetre és a nemzeti kormányzásra egyaránt vonatkozhat, melyen belül számos különféle esettel találkozhatunk.

A NEMZET EGY CSALÁD

A KORMÁNYZÓ EGY SZÜLŐ

A POLGÁROK A CSALÁDTAGOK

A NEMZET EGY CSALÁD

AZ ELNÖK EGY SZÜLŐ

A POLGÁROK A CSALÁDTAGOK

A KORMÁNY EGY CSALÁD

AZ ELNÖK EGY SZÜLŐ

A KORMÁNYZATI TISZTVISELŐK A CSALÁDTAGOK

Látható tehát, hogy a család több különböző módon megjelenhet a nemzet metaforikájában (LAKOFF 2002: 85–86). Valamint LAKOFF kibővíti A CSALÁD NEMZET metaforát AZ ELNÖK NEMZET metaforával, amelyben Donald Trump értelemszerűen az elnököt, a nemzet az amerikai polgárokat jelenti. Ilyen értelemben tehát Trump, a szigorú apa képes arra, hogy a jót és a rosszat megkülönböztesse egymástól, illetve az ő személyének köszönhető, hogy az állami irányításban fegyelmezettség tükröződik. LAKOFF megjegyzi, hogy Trump minden szégyenérzetet nélkülözve, hangosan kifejezi mindazt, amit érez, méghozzá erővel és haraggal társítva. A Berkeley professzora véleménye szerint a konzervatívoknak mindösszesen annyit kell tenniük, hogy támogatják az elnököt, hiszen ő ad nekik önbecsülést, és a bajnok megmentő szerepének ideájával képes a nemzet számára védelmet és biztonságot nyújtani (LAKOFF 2016a).

Trump direkt, közvetlen stílusában tartalmilag egyenes vonalú, ok-okozati összefüggések fedezhetők fel, vagyis nem a beszéd hallgatóinak kell a szükséges következtetést levonniuk, hanem azt már készen kapják. Erre példaként szolgál az illegális bevándorlás megállítására építendő fal terve a mexikói határ mentén, emellett érdemes megemlíteni gazdasági intézkedéseit, hiszen az olcsó áruk visszaszorítására vonatkozóan kimondja, hogy a külföldi árukra vámot kell kiszabni, mivel akkor azok nem fogják

elárasztani a piacot. Tehát a problémára az jelenthet megoldást, ha ezekre az árukra magas adót szabnak ki, melyből kifolyólag drágábbak lesznek a hazai, amerikai termékekénél, ily módon pedig ezek termékek kiszorúlnak a piacról (LAKOFF 2016a).

Ezt követően LAKOFF azt tárgyalja, hogy Donald Trump hogyan képes a saját gondolatait az emberek manipulálására felhasználni, ebből adódóan hosszú távú előnyére fordítani azt. Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy minden gondolat egy neurális áramkört használ, illetve kapcsolódik, ugyanakkor ehhez nincs hozzáférésünk, ennek eredményeként kijelenthető, hogy a gondolataink 98%-a nem tudatos. A tudatos gondolatok csupán csak a jéghegy csúcsát képezik. Ezek a gondolatok bizonyos alapvető mechanizmusok által működnek, és Trump ezeket a mechanizmusokat ösztönösen használja, tulajdonképpen ezáltal képes az emberek gondolatainak irányítására. Az alábbiakban ezeket a mechanizmusokat ismertetem LAKOFF nyomán. Az első az ismétlés, melynek azért van kiemelkedően fontos szerepe, mert a szavak neurálisan kapcsolódnak az agyunkban bizonyos idegpályákhoz, melyek meghatározzák azok jelentését. Minél többször hallunk egy szót, annál jobban aktiválódik az idegpálya, és annál könnyebben lesz előhívható az információ az agyunkban. Tehát amikor Trump azt ismételteti, hogy „win, win, win”, akkor éppen az ismétlés mechanizmusát működteti.

A második mechanizmus a keretezéssel áll kapcsolatban, melyre példaként szolgál a „*Crooked Hillary*” kifejezés, azaz a demokrata politikusnőt Trump a 'görbe, nem egyenes, kanyargós, horgas, tisztességtelen' jelentésű jelzővel látja el, vagyis ennek a keretét működteti ellenfelére. A megfogalmazás szándékosságot és tudatosságot feltételez, hiszen az elnök annak tudatában mond és posztol, hogy tudja, milliók fogják ismételni a szavait, tehát az emberek gondolataiban és szándékaiban visszatükröződik az általa használt keret. Példának okáért az FBI hiába vizsgálódott eredménytelenül Hillary Clintonnal szemben, tehát annak ellenére, hogy Clinton őszinte és törvényes volt, a keretezés működött ellene a tömegek tudatában. Ezzel kapcsolatban LAKOFF beszél AZ ERKÖLCSTELENSÉG ILLEGALITÁS metaforáról, melyről korábban már láthattuk, hogy ami erkölcstelen az romlott, ily módon pedig illegális is, mely a szigorú apa családmodellben kiemelkedő szereppel bír. Továbbá fontos megjegyezni azt a konzervatívok által vallott tényt, miszerint minden, amit Hillary Clinton valaha is tett, sérti a szigorú apa családmodellt, tehát a konzervatív nézet szerint az ő cselekedetei erkölcstelenek, vagyis görbének tekinthető ebben a világszemléleti keretben értelmezve.

A közmédiában elhangzó csapás, katasztrófa történetekor és ezek újra és újra előkerülésekor, a hírekben használt keret egyre hangsúlyosabbá válik, így tehát amikor

muszlimok, afro-amerikaiak, latinok lövöldözéseiről számolnak be a nagyközönség számára, akkor az a félelem alakul ki az emberekben, hogy az adott esemény megtörténhet velük és a saját közösségükkel is. Trump azt használja ki, hogy a félelem képes aktiválni az emberekben a szigorú apa modell igényét. Ez a szigorú apa pedig Trump személyében testesül meg.

A következő mechanizmus, amit meg kell említenünk az a konvencionális metaforákkal áll összefüggésben, melyek nagyrészt tudattalanul befolyásolják a gondolkodás menetét. LAKOFF a Brexit példájával él, melyben a belépés és elhagyás metaforáját használja. Ezzel kapcsolatban az az univerzális metafora jelenik meg, miszerint az államok helyszínek. Ezáltal képes valaki, hogy belépjen valahova vagy kijusson onnan, szemléltetésképpen, ha bemegyünk egy kávézóba, majd kimegyünk onnan, akkor ugyanott leszünk, ahova korábban bementünk. Ugyanakkor ez az állítás nem feltétlenül lesz igaz az államokra, következésképp a britek úgy gondolták, hogy az Európai Unióból való kilépést követően olyan állapotok lesznek, mint az Európai Unióba történő belépéskor. A dolgok azonban megváltoztak, miközben az Európai Unióban voltak. LAKOFF alapján azt mondhatjuk, hogy Trump ugyanezt a metaforát használja a Make America Great Again által. Mindezek használatával valamiféle múltbéli ideális állapot visszahívásának célképzete válik fontossá.

AZ ORSZÁG EGY SZEMÉLY metafora metonimikusan állhat az elnök helyett. Trump olyan metaforát is működtet, mely szerint az állampolgársági identitás a családi örökséggel való azonosulással egyezik meg. A Trump metafora jellegzetessége, hogy már az ellenség megnevezésével identitásadást kölcsönöz, azaz a beazonosíthatósággal a legyőzést garantálja. Tehát ezeknek a mechanizmusoknak köszönhetően képes Trump befolyásolni az emberek gondolkodását, hiszen ezzel találkozhatunk a különböző médiumokon keresztül, például a televízióban, a rádióban és a világhálón (LAKOFF 2016a).

Ahogy azt már korábban említettem AZ ELNÖK NEMZET metafora kiemelkedően nagy jelentőséggel rendelkezik Trump beszédeiben, illetve LAKOFF állítása szerint ez az egyik központi metafora, mely a beszédek mellett a Twitter bejegyzéseiben is megjelenik. A nemzet metafora alatt tulajdonképpen az amerikai nép, az elnök támogatói értelmezhető. Ez a metaforasor vonul végig egész politikai munkásságán, amelyek a nemzet egészének reakciójában jelen vannak, mintegy elültetve azokat a kollektív tudattalanjukban. Munkám ezen pontján említem meg CARL GUSTAV JUNG, a 20. századi analitikus pszichológus- és pszichiáternek köszönhetően meggyökeresedő, két nagy terminus technikust a kollektív tudattalan és az archetípus, más szóval motívumok, képzeleti kategóriák, elementáris vagy ősgondolatok fogalmát. JUNG ily módon definiál: „A kollektív tudattalan a psziché egy része ..., tartalmai soha nem voltak tudatosak, és ezért soha nem az egyén tett szert rájuk, hanem

teljes mértékben örökölte őket. A kollektív tudattalan alapvetően archetípusokat tartalmaz.” Emellett azt mondja, hogy az archetípus fogalma „elválaszthatatlanul együtt jár a kollektív tudattalan elgondolásával, azt fejezi ki, hogy vannak bizonyos formák a pszichében, amelyek mindig és mindenütt föllelhetőek” (JUNG 2011: 51). JUNG minden bizonnyal alátámasztotta, hogy nem csak a tudatformák, hanem az egész emberiség kollektív tudattalanában élő archetipikus képek, ősképek egységessége és egyöntetűsége bizonyítható.

„Trump a szavait fegyverré alakítja. És diadalmaskodik a nyelvészeti háborúban” (LAKOFF–DURAN 2018). Amint az már többször elhangzott az elnök tudatosan használja a nyelvet és keretezi mondanivalóját, melyre példa lehet az általa elterjedt „fake news” (hamis hír) kifejezés is, vagyis a sajtó úgy működik, ahogy Trump megszólal. Az emberek világnézetét valójában úgy befolyásolja és alakítja, hogy mondanivalójának keretét többször megismétli. Ebből kifolyólag is jól látszik, hogy a nyelv által a gondolatok árnyalhatóak, melyet Trump tudatosan kihasznál. Ennek kapcsán érdemes megemlíteni, hogy az elnök tisztában van annak technikájával, hogyan válaszoljon anélkül, hogy felelősségre vonható legyen az olyan válaszokkal, mint a „maybe”, „i don't know” és „we'll see”. Ezek nem pusztán csak szavak az ő idiolektusában, hiszen bizonyos kifejezések, mint például a győzelem a világnézetének középpontjában helyezkednek el, mely azzal magyarázható, hogy akik nyernek, azok valószínűleg érdemesek voltak rá, illetve akik veszítenek, megérdemlik azt, hogy vesztesek legyenek. Ez az egyéni felelősséghez tartozik, hiszen ez is a konzervatív gondolkodásmód sajátosságait tükrözi, melyben szintén a szigorú apamodell köszön vissza. Továbbá itt is fellelhető egyfajta erkölcsi hierarchia, hiszen azok, akik nyernek jobbak azoknál, akik veszítenek. Mindemellett az erkölcsi hierarchia jelenik meg az „America First” által, az ugyanis azt implikálja, hogy az Amerikai Egyesült Államok minden más ország felett áll, méghozzá nemcsak hatalmi és gazdasági szempontból, hanem morálisan is (LAKOFF–DURAN 2018).

Ezenkívül LAKOFF a „Believe me” és a „Some people say” kezdetű kijelentéseket elemezte, melyeket a hazugság diskurzusával hozott kapcsolatba. SCLAFANI szerint a „believe me” azt sugallja, hogy Trump rendelkezik bizonyos szükséges tapasztalattal ahhoz, hogy a mondanójának hitelt adjanak. Viszont amikor Trump közössége azt hallja, hogy „higgy nekem”, akkor a hallgatóság többnyire automatikusan és öntudatlanul is megalapozza ezt a hitet, és a hallottakat igaznak véli majd. A „Some people say” vagy „Many people say” kezdetű mondatok tehát öntudatlanul is olyan hatást fejtenek ki a hallgatók elméjében, amely azon alapul, hogy ha sokan mondják ugyanazt, akkor valószínűtlen, hogy azok közül mindenki, vagy legalábbis legtöbbször becsapni szeretné a másikat, és a megtévesztés álljon a

háttérbe. Mindazonáltal LAKOFF szerint az elnök beszédét többnyire „word salad”-nak minősítik, azaz zavaros, értelmetlen keveréke a szavaknak, kifejezéseknek, melyek látszólag csak véletlenül keveredtek egymás mellé. Ugyanakkor Trump nagyon is tudatos, hiszen gondosan válogatja meg a szavait (LAKOFF 2016b).

Mindemellett azt is megtudhatjuk, hogy a demokraták és az emberek anélkül, hogy tudnának róla, segítik az elnököt, hiszen azzal, hogy ismétlik a szavait, erősítik is azt. Ezzel tulajdonképpen LAKOFF a keretezés lényegességére mutat rá, valamint a keretezésnek nagyfokú tudatosságot tulajdonít, hiszen Trump annak tudatában mond és posztol valamit, hogy tudja, milliók fogják ismételni a szavait. LAKOFF szerint a keretezés fontosságát a „Crooked Hillary” által is megfigyelhetjük, illetve a kutató az ORSZÁG EMBER metaforát és az ERKÖLCSTELENSÉG JOGELLENESSÉG metaforát is bemutatta (LAKOFF 2018b).

4.5. Twitter bejegyzések

A Twitter bejegyzések kapcsán azt mondhatjuk, hogy a Twitter tökéletesen illeszkedik Trump stílusához, hiszen a felület leginkább az olyan egyszerű üzenetek megosztására alkalmas, mint amilyenek Trump bejegyzései. A használt szókinsnek pedig kiemelkedően fontos szerep tulajdonítható, mely a keretezésnek köszönhető (BONATO–ROACH 2018).

Ezt követően fontos kiemelni a Twitter bejegyzések stratégiai jellegét. A szerzőpáros elgondolása szerint négy különböző típust különíthetünk el egymástól. Az első a „keretezés kialakításának megszerzése” fogalommal jelölt, mely tulajdonképpen azt foglalja magába, hogy valamely gondolatról saját maga akar elsődlegesen egy sajátos nézőpontú keretet alkotni, amiben az feltűnik. A második az „eltérítés”, amely a figyelemre irányul, abban az esetben, amikor olyan hírek jelennek meg, melyek zavarba ejtőek lehetnek az elnök számára. A harmadik az „elhajlítás” fogalommal jelölhető, azaz az információ szándékos eltorzítása vezérli, amely annak a célnak rendelhető alá, hogy másokat hibáztasson. A negyedik az úgynevezett „trial balloon” teszt, amely lényegében arra szolgál, hogy a követők és emberek reakcióját tudja letesztelni vele (LAKOFF–DURAN 2018).

SIMMS véleménye szerint a Twitter egy olyan ideális felületet jelent Trump számára, mely egyrészt rövid és tömör üzenetek posztolását teszi lehetővé, másrészt összhangban áll Trump üzletemberi múltjával is. Az üzleti, vállalkozói világban sok esetben úgy tűnhet, hogy bonyolult problémákra kell megoldást találni, azonban a nehézségekhez gyakran egyszerűbb

megoldások vezetnek, mint az elsőre gondolnánk. Ez a könnyed, egyszerűsítő attitűd pedig kedvez az elnöknek. Mindezek következtében SIMMS azt a kritikát fogalmazza meg, hogy Trump egyáltalán nem befolyásolja a nyelvet, hanem csak triviális módon adja közre gondolatait az embereknek (SIMMS 2018).

5. Hogyan beszél az elnök?

5.1. Kik a szuperhősök?

A szuperhősök nem csak manapság népszerűek, hiszen előképük, a képregények több évtizedes múltra tekintenek vissza. Manapság a mozi világában élnek reneszánszukat ezek a történetek, melyet a DC Comics és a Marvel Studios gyárt. Dolgozatom szempontjából leginkább a Marvel univerzum válik jelentőségteljessé, melyben Stan Lee munkásságának kiemelkedően fontos szerep tulajdonítható. A moziuniverzum nem csak az amerikaiak körében vívott ki népszerűséget, ugyanakkor a köztudatban itt hatnak a leginkább. A Marvel olyan karaktereket hozott közelebb az emberekhez, mint Vasember, Thor, Amerika Kapitány, Hulk, Pókember, Fekete Özvegy, Doctor Strange, Skarlát Boszorkány, Fekete Párduc és Űrlord. Emellett érdemes megemlíteni, hogy a filmkészítő cég folyamatosan jelen van a köztudatban, hiszen évente két-három szuperhős filmet is piacra dob. Ebben az évben például már megjelent a Marvel Kapitány, illetve a rajongók türelmetlenül várják a Bosszúállók utolsó részét, mely az univerzum befejező filmje is egyben.

Ezt követően érdemes azt a kérdéskört megvizsgálni, hogy mitől válik valaki hőssé. Donald Trump neve is ebben a kontextusban, konnotációban említhető, sőt értelmezhető. Dolgozatomban amellet fogok érvelni, hogy identitásában Trump is a szuperhősök közé sorolható, és a szuperhős, mint archetípus általában véve vett tulajdonságok birtokosaként jelenítődik meg, mely speciális jellemzőkkel bír. A szuperhősök közül Amerika Kapitány példáján keresztül szeretném bemutatni azokat az attribútumokat, amelyekkel egy szuperhős rendelkezik.

Amerika Kapitány az első bosszúálló, személye pedig rendkívül fontos ebben a fiktív elemekkel tarkított világában, valamint abban, hogy egy embernek melyek azok a dolgok, amelyek célokat és akaratot adhatnak. A karakter mögött egy valódi hús-vér ember, Steve Rogers áll, aki egy rendkívül gyenge fizikummal rendelkező katona. Steve Rogers minden

vágya az volt, hogy az Egyesült Államok oldalán beléphessen a második világháborúba, és harcolhasson a tengelyhatalmak ellen. Szívében, lelkesedésben és elszántságában rendkívül kiemelkedő volt a többi katonához képest, ugyanakkor adottságai és hátrányai miatt eleinte eltanácsolták őt. Azonban amikor az Egyesült Államok hadseregének vezetője és orvosa felvetette, hogy mi lenne, ha létre tudnának hozni egy szuperkatonát, méghozzá egy emberből lett, megállíthatatlan gépet, aki meg tudja nekik nyerni a háborút, és a csapatok vezetését is ellátja, akkor arra gondoltak, hogy kifejezetten egy erős emberre van szükségük. Az orvos ide kapcsolódó jelentőségteljes mondatának köszönhetően már a hadsereg vezetője is másképp gondolkodott: fontosabb az, hogy a szíve és a lelke jó legyen az embernek, hiszen a jó még jobb lesz, és a szérum emellé rendkívüli fizikai erőt ad. Viszont ha van egy erős fizikumú katona, akinek a lelke alapvetően nem tiszta, az rosszabb is lehet, sőt még akár ellenük is fordulhat egy nem várt esemény következtében. Az Egyesült Államok hadseregében Steve volt egyben a leggyengébb testi felépítésű és a legerősebb hittel és akarattal rendelkező katona, ezért a végén őt választották erre a küldetésre. Miután Steve megtudta, hogy átment az alkalmassági teszten és felvették a seregbe, valamint hogy mi a tervük vele, azonnal élt a lehetőséggel, és bár az elején félve is, de tudta, hogy a nemzet szolgálata a legfontosabb számára.

Eljött a nap, amikor a legjobb orvosoknak és katonai támogatásnak köszönhetően megszületett a gyenge Steve Rogersból az első bosszúálló: Amerika Kapitány. A Kapitányt rendkívül erős fizikum, akaraterő, gyorsaság és képzettség jellemezte. Steve Rogers legfontosabbnak magát az emberi életet tekintette, tehát az emberiség és a világ megmentésén fáradozott. Ennek következtében a szabadság őrzőjének is nevezték őt, valamint a nép példaképe, és a hadsereg egyik csapatának vezetője. Amerika Kapitány tehát egy ember, aki felülmúlta önmagát, és hiteles példaképpé lett mindenki számára, annak ellenére, hogy fizikai erejét a szérumnak köszönheti. Régi képregények borítóján pedig sok esetben úgy jelenik meg, hogy Adolf Hitlert, a náci vezetőt legyőzi.

Mindezekből is jól látható, hogy egy ember mely folyamatok következtében és milyen elhatározásokkal felvértezve jut el a szuperhős szintjére. Trump átalakulása bár nem egy adott külső forrás, szérum hatására következett be, de mindenképpen egy szakmai váltásból adódó átalakulásról beszélhetünk. Ezáltal vált egy olyan vezetői egyéniséggé, aki a nyelvhasználatával képes hatni, és előhívni az emberekben rejtetten élő jungi ősképeket, amelyek a kollektív tudattalanban vannak jelen. Ennek apparátusát a szóbeliség médiuma mint kommunikációs csatorna képezi, és a különböző mítoszok, mondák, regék és mesék járulnak hozzá egy olyan alapidentitás megkonstruálásához, amelyek a közösségi érzést,

illetve meghatározottságot erősítik fel. Feltételezhető, hogy a hagyományok gyökerei egészen a prehisztórikus időkhöz visszanyúlhatnak, amelynek jellegzetessége az volt, hogy a három nagy tudatforma, mely a vallás, művészet és tudomány egységét alkotott. Ezen egységesség valamelyest tovább élt, hiszen fellelhetőek nyomai a néphagyományban, a paraszti kultúrában is, de láthatjuk napjaink modern hőskultuszában, hasonlóan az ókori antik hőszokozokhoz.

A Marvel filmek virágkorát élve az emberekben tudattalanul is kialakul a hősök iránti érdeklődés, olykor még magunk is azt érezzük, hogy egy szuperhős megmentésére lenne a leginkább szükségünk. Ki lehetne erre a szerepre a leginkább alkalmas, ha nem Donald Trump, aki egy egész nemzet megmentéséért fáradozik nap mint nap. Az általam megvizsgált Trump beszédekben a hős metaforika megannyi esetben tetten érhető. Az elnök explicit módon ugyan nem mondja ki, hogy hős, ugyanakkor számos megnyilatkozásában ezt a metaforikát fedezhetjük fel, mindezek alapján beszélhetünk tehát a TRUMP AMERIKA KAPITÁNY metaforáról, melyet az alábbiakban részletesen tárgyalok.

Mindezek alapján levonhatjuk azt az következtetés, miszerint egy szuperhős elengedhetetlen tulajdonságai közé tartozik az önzetlenség, a jószívűség, a hihetetlenül erős fizikai felépítés és a gyors döntéshozatalra való képesség.

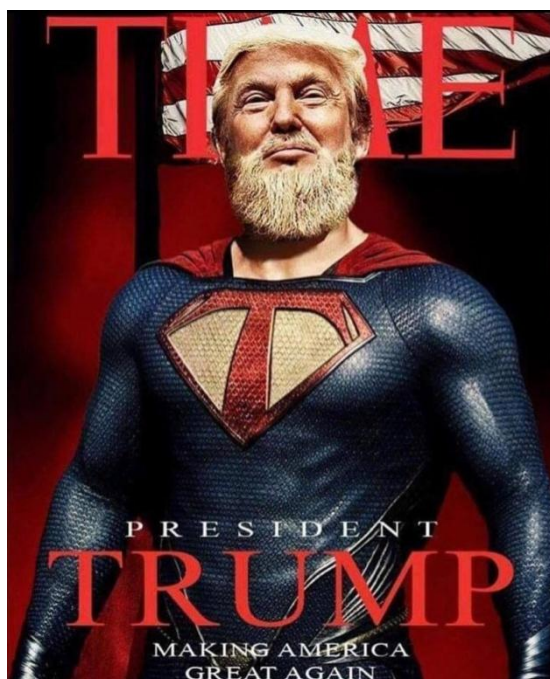
5.2. Trump a szuperhős¹

Ahogy már korábban említettem dolgozatomban amellet érvelek, hogy Trump is szuperhős, méghozzá Amerika Kapitány. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy az Iowában tartott kapmány során Trump, amikor gyerekeket vitt helikopterezni, az egyik gyerek megkérdezte tőle, hogy ő e Batman, melyre az elnök azt válaszolta: „yes, I am Batman” (HEER 2016). Ez a kijelentés pedig azért lehet helytálló, mert Batman sincs birtokában a szupererő semmilyen formájának, csupán a vagyona által válhatott azzá, mely a multimilliárdos üzletemberre is igaz lehetne. A saját értelmezésemben azonban mégis Amerika Kapitány karakterével azonosítom az elnököt, amely azonosítás alapja abban áll, hogy Steve Rogers karaktere is vezéregyéniség, és a csapat, melynek élén áll szintén hősökből tevődik össze. Trump tehát ugyanúgy egy csapat élén áll, hiszen ő a Commander in Chief, illetve mögött is további hősök sorakoznak fel, akik az amerikai nemzet védelmét szolgálják.

¹ Témavezetőm, Csátár Péter ötlete alapján

A narratíva azon forgatókönyv szerint képződik, melynek alapja, hogy Amerikát veszély fenyegeti. A filmekkel ellentétben az ellenségkép nem Mandarin, Loki, Vöröskoponya, Ultron, Malekit vagy Thanos karaktereivel írható le, hanem az olyan objektív veszélyforrásoktól, amelyek a bevándorlásban, terrorizmusban és a külföldi árukkal való versenyben öltenek testet. Emellett persze az ellenségkép megképződhet a demokraták által is, mely állítást arra alapozhatjuk, hogy a demokraták a gondoskodó szülő családmmodelljükből kifolyólag teljesen más értékrendet képviselnek a republikánusokhoz képest. Ez a szembenállás mutatható ki az erkölcs metaforikáján keresztül. A szigorú apa erkölcsi rendjében ahhoz, hogy a gonosz felett győzedelmeskedjünk, morálisan erősnek kell bizonyulnunk. Trump és csapata minden erejével azon munkálkodik, hogy ez a győzelem beteljesedjen, és megmentsék az amerikai népet és gazdaságot, valamint helyreállítsák azt az erkölcsi rendet és erőegyensúlyt, amelyet az ellenség felborított. Ebben a szuperhős narratívában csak egyetlen befejezés lehet érvényes, mely szerint a jó győzedelmeskedik, a rossz pedig elbukik.

Donald Trump szuperhős karakterének kialakításához az elnök legidősebb fia, Donald Trump Jr. nagyban hozzájárult, hiszen az Instagram oldalán 2017. október 21.-én egy olyan képet posztolt édesapjáról, melyen az elnök szuperhős ruhában van. A poszt valójában photoshop eredménye, illetve a kép oly módon van kialakítva, mintha az a Time magazin egyik címlapja lenne. Annak ellenére, hogy mindenki számára egyértelmű a kép szerkesztettsége, a Trump által használt keret működőképes, hiszen milliók számára képezte beszéd tárgyát, még akkor is, ha éppen nevetségesnek minősítették azt. A Time magazin pedig véleményem szerint azért kerülhetett rá a képre, mert a magazin presztízse hitelességet kölcsönözhet a képnek, következésképpen egy igazi hős köszön vissza a címlapról.

Az általam vizsgált beszédek kiválasztásának mibenléte azzal magyarázható, hogy ezek különböző alkalmakra és különböző közönség számára készültek, ugyanakkor mindegyikben beszédben megjelennek ugyanazok a kifejezések. A vizsgált beszédek a következők voltak: beiktatási beszéd, győzelmi beszéd, július 4-ei beszéd, emlékezés napi beszéd, Santa Fe és a Parkland városában történt iskolai lövöldözés kapcsán tartott beszéd, hálaadás napi beszéd, America's future eseményre szánt beszéd, a haditengerészeti katonaságnak szánt lelkesítő beszéd, szeptember 11-re megemlékező két beszéd, veterán napi beszéd, határvédelmet taglaló beszéd és az Amerikai Légiónemzeti egyezményéről szóló beszéd. (A beszédek a mellékelt lemezen megtekinthetők.) Jól látható, hogy a vizsgálatomban részvevő beszédek különböző tematikájúak, hiszen megkülönböztethetünk beiktatási, ünnepi, lelkesítő és katasztrófa témáját tárgyaló beszédet is. A hallgatóság tekintetében pedig azt mondhatjuk, hogy többnyire az amerikai nemzethez, a fiatalokhoz, illetve különböző szakmai csoportosulásokhoz szólnak az általam vizsgált szövegek.

A felsorolt beszédek alapján fogok érvelni a továbbiakban amellelt, hogy Donald Trump beszédeiben úgy jeleníti meg magát, mint egy szuperhóst. A szuperhős narratívát tehát nemcsak folyamatosan működteti, hanem teljes mértékig ki is használja, hiszen a narratíva mindig hasonló forgatókönyv alapján zajlik, tehát a hős mindig megküzd a gonosz gazemberrel, és ebben a csatában, ahogyan azt a képregényekből és filmekből tudjuk, a hős legyőzi a gonoszt, mely az erkölcsi egyensúly helyreállításához vezet. Mindennek bizonyítására az elnök metaforikus nyelvi kifejezéseit veszem alapul.

A szuperhősöknek meg kell menteniük a napot, amely tulajdonképpen az amerikai erő metaforájává vált, melynek kiemelkedően fontos szerep tulajdonítható a szeptember 11-ei terrortámadás óta. A katasztrófa hatalmas sebet ejtett az amerikai nemzeten, mely tulajdonképpen megingatta az Amerika erejébe vetett hitet, illetve felmerül a kérdés, hogyan lehet egy ország a világ vezető hatalma, ha folyamatosan attól fél, hogy megtámadják. Christopher Nolan a Batman trilógia megalkotásával lehetővé tette, hogy a szuperhősök egy újraértelmezett helyzetbe kerüljenek. A filmekben bonyolultabb és rettenetesebb gonosz alakok jelentek meg, mint milyennel Amerikának eddig szembe kellett nézni, mely számos további film megalkotására volt inspiráló hatással, hiszen ezt követően jelent meg Vasember, Amerika Kapitány és Thor története is. Ezek a filmek pedig elvezettek a Bosszúállókhoz, mely egy olyan hősökből álló csapat, ahol a különböző politikai nézetek és identitások egyaránt képviselve vannak, mellyel Amerikának meg kellett küzdenie a terrortámadás óta. Valójában a hősök mindent átható kulturális jelenséggé váltak, és magyarázatot nyújtottak arról, hogyan dolgozza fel Amerika a traumát (HAGLEY 2016).

A hősök tulajdonságát tekintve látható, hogy a bátorsága mellett a védelmező, hazáját szerető, akár önfeláldozó jegyek válnak hangsúlyossá, illetve fontos az alázatosság, amelyet Donald Trump is tanúsít a következő megnyilatkozásaival:

- *I have no greater privilege than to serve as your Commander-in-Chief and the Commander-in-Chief of the men and women of the United States military.*
- *We're going to be doing a job that hopefully you will be so proud of your president. You'll be so proud.*
- *I'm honored every single day to serve as your Commander-in-Chief.*
- *It is the highest honor of my life to serve as the Commander-in-Chief of our heroic armed forces.*

Az elnök sokszor él a test metaforikájával, melyben legtöbbször a szív, váll, kéz, gerinc, és az arc jelenik meg, illetve a testtel kapcsolatban beszélhetünk az egészség és betegség fogalma is, melyre szintén találunk példát Trump beszédeiben.

- *I will fight for you with every breath in my body.*
- *Striking fear into the hearts of our enemies.*
- *We share one heart, one home.*
- *When you open your heart to patriotism.*
- *Fill their heart with the same dreams.*
- *Our entire nation, with one heavy heart, is praying.*
- *The love that fills our hearts.*

- *Our hearts beat for America.*
- *You fill our hearts with pride.*
- *Free people are never at the mercy of evil because our destiny is always in our hands.*
- *Carry the burden of freedom on their shoulders.*
- *The backbone of the American fleet.*
- *Facing down our enemies.*
- *In the face of painful hardships.*
- *Face challenges.*
- *Your strength is America's spine, your devotion is America's soul, and your patriotism is America's beating heart.*
- *The wounds of war.*
- *Heal our divisions.*
- *Bind the wounds of division.*

Emellett gyakorinak tekinthető az épületek forrástartományának használata, melyet a következő lexikalizált metaforák szemléltetnek:

- *Rebuilding our country with American hands.*
- *The bedrock of our politics.*
- *Rebuilding of our military might.*
- *There is no room for prejudice.*
- *Build up our military.*
- *Carve out a home in the wilderness.*
- *Build bridges of trust and cooperation.*
- *It is time to heal the wounds that divide us, and to seek a new unity based on the common values that unite us.*
- *This is the future we can build together.*
- *We're building the wall, step-by-step.*

A hős metaforikában kiemelkedően fontos szerepe van a támogatásnak, tehát annak, hogy az emberek azt érezzék, számíthatnak valakire. Ez a személy pedig Donald Trump, aki történjen bármi, ott lesz, és soha nem hagyja cserben az amerikai népet. Ez figyelhetjük meg tehát a TÁMOGATÁS JELENLÉT metaforának köszönhetően, melyhez az alábbi köznyelvi metaforák tartoznak:

- *I will never ever let you down.*

- *I promise you that I will not let you down.*
- *I pledge my unwavering support for you.*
- *I will always have your back.*
- *We are here for you, whatever you need, whatever we can do, to ease your pain.*
- *I want you to know that you are never alone and you never will be.*
- *I will always support you and your mission.*
- *I want you to let you know that we love you, we support you, we will always have your back.*
- *We'll always be with you. We'll never let you down.*
- *I will never leave your side. I will never leave the fight. I will never, ever let you down.*

A hős metaforikában a védelmezőkészség fontos szerepet játszik, hiszen a hősök önzetlen módon, saját életüket kockáztatva mentik meg az emberek. Trump ezt a védelmezői attitűdöt azáltal közvetíti, hogy azt mondja, mindent megtesz a terrorizmus megelőzéséért, és együtt harcol azokkal a hősekkel, akiknek Amerika védelme a legfontosabb.

- *Making our schools and our children safer will be our top priority.*
- *Defending our great American flag.*
- *Defend our nation.*
- *We will always put the safety and security of our citizens first.*
- *As Commander-in-Chief, I will always do everything in my power to prevent terrorists from striking American soil.*
- *America's future is not written by our enemies. America's future is written by our heroes.*
- *We will not allow our communities to be consumed by deadly poisons and violent predators*
- *We will not stand for the vile smears, the hateful attacks, and the vicious assaults on the courageous men and women of ICE, and Border Patrol, and law enforcement. We will protect those who protect us.*
- *Champions of social justice.*
- *America cannot be intimidated, and those who try will soon join the long list of vanquished enemies who dared to test our mettle.*
- *We've triumphed over every evil, and remained united as one nation under God. America does not bend. We do not waver. And we will never, ever yield.*
- *We honor every hero who keeps us safe and free, and we pledge to work together, to fight together, and to overcome together every enemy and obstacle that's ever in our path.*

URL: <https://topsimages.com/images/trump-superhero-meme-a1.html>

Párhuzamot vonhatunk tehát Amerika Kapitány és Trump között, hiszen Steve Rogers A Bosszúállók: Ultron kora című filmben hasonlóan nyilatkozik, amikor azt mondja „ha ütnek, visszaütünk. Ha meghalunk... kiheverjük.”

5.3. Make America Great Again

A Make America Great Again összekapcsolódik azzal a képzetrel, miszerint Trump felvirágoztatja az országot gazdasági, társadalmi és kulturális tekintetben egyaránt. Ahogyan arról már korábban szó volt, LAKOFF ezt a belépés és elhagyás metaforájával hozza kapcsolatba, mely összekapcsolódik AZ ÁLLAMOK HELYSZÍNEK metaforával. Az elnök tehát a Make Amerika Great Again szlogennel egyfajta múltbéli ideális állapotot szeretne megidézni, melybe az ő vezetésével térhet vissza az amerikai nemzet. Trump mindenki számára ragyogó példa szeretne lenni, és hősként képes arra, hogy a világot megmentve egy jobb jövőt teremtsen, mely erősebb annál, mint amilyen Amerika valaha is volt. Ezek

konceptualizálásában a születés, a fényesség, a mozgás, és az erő forrástartománya vesz részt, melyet a következő metaforikus kifejezések is jól mutatnak.

- *A new vision will govern our land.*
- *Let it shine as an example.*
- *We will shine for everyone to follow.*
- *Now arrives the hour of action.*
- *The birth of a new millennium.*
- *Brighter future.*
- *America will no longer settle for anything less than the best.*
- *To forge a future of true American greatness.*
- *And we will shortly be stronger than we ever were before.*
- *We're going to start winning again.*
- *America has always been the country that boldly leads the world into the future.*
- *Create a better future.*
- *We can bring new jobs to Pittsburgh and Detroit and Baltimore and help struggling communities thrive and dream and prosper.*
- *Together, we cannot fail. We will not fail. We will make America great again, greater than ever before. I promise.*
- *When America is united, no force on Earth can break us apart.*

Továbbá az elnök beszédeiben olyan megnyilatkozásokat is felfedezhetünk, mely a Make America Great Again megvalósításáról szól. Ezekről azt mondhatjuk, hogy a gazdasággal vannak kapcsolatban, melyben a hő érzete, a jólét és a felfelé irányultság jelenik meg.

- *The economy is blazing.*
- *Our country is doing very well.*
- *Our stock market has hit a new all-time high.*
- *The enthusiasm in this country has never been higher.*
- *Our economy is booming.*
- *Confidence is soaring.*
- *GDP numbers are way up.*

Mindemellett számot kell vetnünk a már említett „America First” nézettel, melyben az erkölcsi hierarchia jelenik meg. Ahogyan azt a LAKOFF DURAN szerzőpárostól tudjuk, a

kifejezés azt implikálja, hogy az Amerikai Egyesült Államok minden szempontból a világ legjobbja, melyet saját vizsgálatom során a következő lexikalizát metaforákban érhető tetten:

- *We're citizens of the freest, strongest, and greatest nation on Earth.*
- *The incredible strength of the American spirit.*
- *Our Republic will meet any challenge, defeat any danger, face any threat, and always seek true and lasting peace.*
- *Our souls fill with pride every time we hear the national anthem.*
- *We have no division too deep for us to heal, and there is no enemy too strong for us to overcome. Because in America, we never lose faith, we never forget who we are, and we never stop striving for a better future.*

5.4. A szigorú apa

Az amerikai világszemlélet, ahogy részletesen bemutattam a szigorú apa modellre és a gondoskodó szülő modellre osztható fel, melyek közül tehát Donald Trump a szigorú apa modellt képviseli. Ennek következtében Trump a családfő, apa szerepét, az amerikai nemzet pedig a családtagok szerepét töltik be. Továbbá a szuperhős tulajdonságokról azt mondhatjuk, hogy azok valójában átfedésben vannak a szigorú apa szereppel, hiszen mindkettő nagyfokú fegyelmet, erőt és alázatosságot igényel.

A szigorú apa modellnek megfelelően A NEMZET CSALÁD metafora válik hangsúlyossá, melyben az amerikai nép egy családként képzelhető el. Ilyen értelemben tehát egy az otthonuk, osztoznak egymás boldogságában és szomorúságában. Valamint beszélhetünk AZ EMBER NEMZET metaforáról is, melyet explicit módon is mond az elnök, illetve a közös szíven és sorson való osztozásban is ez nyilvánul meg.

- *We are all joined together as one American family, and your suffering is our burden also.*
- *The people of this nation come from all different backgrounds, but we are all one people and one American family. We all share the same heart, the same home, and the same glorious destiny. And we are all bound together by the common bonds of love, loyalty, and affection that make our country into a wonderful home.*
- *We are one people, with one home, and one great flag.*
- *The bonds of loyalty that bind us together as one people and one nation.*

A gondolkodásmód szerint lényeges, hogy gyerekek felnőttként önfegyellemmel rendelkezzenek, illetve magabiztosak legyenek, hiszen akkor képesek lesznek önállóan boldogulni, családot alapítani, és ő maguk is szigorú apává válhatnak, melyet láthatunk Trump különböző megnyilatkozásaiban is.

– *We do not need to limit the potential of our children by trapping them in failing government schools.*

– *Sends you our support, our strength, and our deep, deep love.*

– *You have to follow your passion.*

– *We must take care of our great veterans.*

A szigorú apa felelőssége hosszú távon a család sikerességében érhető tetten. Amerikáról általában véve számos dolog eszünkbe juthat, kiváltképp olyan hangzatos szavak mint amilyen a „lehetőségek hazája”, a „demokrácia szülőföldje” és a „világbéke fenntartója”. Ugyanakkor az USA koránt sincs olyan kiváltságos helyzetben gazdaságilag, mint amilyen a második világháború után volt. Ebből kifolyólag felmerülhet a kérdés, miszerint Amerika valóban a lehetőségek hazája? Ezzel a gondolattal az egyszerű amerikai polgár is képes volt azonosulni. Trump kampányában nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy meggyőzze a munkás réteget arról, hogy a különböző iparágakat fel fogja lendíteni, és az amerikaiak által készített amerikai termékek lesznek dominánsak. Ennek köszönhetően pedig megszűnhet a munkanélküliséget és újra felvirágozhat Amerika.

Ahogy az a szigorú apa családmódból tudjuk, amennyiben a gyerekek rosszkodnak, akkor meg kell büntetni őket, amely gyakran testi fenyegetésben nyilvánul meg. Az, hogy ez mennyire jelen van az amerikaiak mindennapjaiban és gondolkodásában azt jól mutatja a Time magazin 2018. júliusi számának „Welcome to America” című borítója. A borítón egy olyan képet láthatunk, amelyen Donald Trump egy kétéves kislánnyal áll szemben, aki sír. A kislányt ábrázoló fényképet John Moore Pulitzer-díjas fotográfus készítette, melynek körülményeiről a következőt árulta el: a kép az Amerikai Egyesült Államok és Mexikó határán készült, valamint a képnek kiemelkedően nagy jelentőséget tulajdoníthatunk, hiszen az amerikai bevándorlás szimbólumává vált. A fénykép körülményeiről továbbá azt mondhatjuk, hogy a határon állomásozó egyik határőr arra kérte az egyik gyermekét magával cipelő hondurasi édesanyát, hogy tegye le kislányát, annak érdekében, hogy megmotoshassák őt. Az édesanya ennek megfelelően letette gyermekét, aki félelmében sírva fakadt (TIME STAFF 2018). A kép nagy hatást gyakorolt a közgondolkodásra, hiszen azt sugalmazta, hogy az Egyesült Államokba belépőktől gyerekeiket azonnal

elszakítják. Illetve az is nyilvánvalóan látszik, hogy a Time magazin a Trump politikájával szembeni nem tetszésének képes hangot adni.

Ezt követően érdemes számot vetni a „believe me” a „trust me” diskurzusjelzőkkel, melyek ugyanazt a retorikai funkciót tölti be az elnök beszédeiben. Véleményem szerint tehát a „trust me” használata a believe me”-hez hasonlóan működik, hiszen használatának célja, hogy Trump megnyerje vele a hallgatóság bizalmát. Emellett az „I can tell you” és az „I’ll tell you” kifejezéseket átvezetésként használja, melyek teljes mértékig a hétköznapi nyelvhasználat részét képezik, hiszen a hétköznapi kommunikációban is gyakran vezetjük fel így mondanivalónkat.

Mindemellett kijelenthető, hogy az általam vizsgált mindegyik beszédnek szerves része a köszönöm kifejezés, hiszen minden szöveget ezzel kezd és ezzel is zár az elnök, mely egyfajta keretet biztosít megnyilatkozásainak. Valamint azáltal, hogy köszönetet nyilvánít az éppen aktuális hallgatóságnak, közvetlenebb kapcsolatot alakít ki velük.

5.5. A növény metaforika

A növény metaforika szerves részét képezi mindennapi nyelvhasználatunknak, és a politikai diskurzusban is megfigyelhető a jelenléte, hiszen ezeken keresztül értelmezhetjük Trump migrációval kapcsolatos nézeteit, és egyben hatásgyakorlási képességét a tömegekre, akik előtt szuperhős szerepében tűnik fel. A következőkben ezt tárgyalom.

A növények forrástartománya és Amerika céltartománya között olyan leképezési rendszert láthatunk, melyben az alábbi megfelelések vesznek részt: az egész növény maga az Egyesült Államok egésze, a növény részei Amerika államai, a növény növekedése pedig Amerika fejlődésének feleltethető meg. A növény részének eltávolítása, az országban okozott károkat jelenti, a növény gyökerei azok az értékek lesznek, melyből Amerika táplálkozik. A növény virágzása ily módon Amerika legsikeresebb időszaka, a növény termése pedig az amerikai hasznok és eredmények.

A mexikói határra építendő kerítést tehát azzal magyarázhatjuk, hogy Trump Amerikát egy növényként képzelel el, melyet, ha elhatárolunk, akkor megvédhetünk az esetleges kártevőkkel szemben. A LAKOFF által bemutatott biztonság mint elszigetelődés metafora is ehhez kapcsolódik, hiszen „létezik a biztonsági alapmetafora: a biztonság mint elszigetelődés – vagyis a gonosztevők kívül tartása. Biztosítsuk a határainkat, tartsuk őket és a fegyvereiket a repülőtereinken kívül, legyenek rendőrök a gépeken” (LAKOFF 2006: 90). A kártevők pedig elsősorban a bevándorlók lesznek, de a különböző bűncselekményekért felelős bandák is ide sorolhatók, melyeket meg kell állítani.

– *You understand that for a nation to be successful, it must have a strong military and it must have strong borders and security inside our country.*

– *For America to be a strong nation, we must have strong borders.*

– *To protect our nation from smuggling, trafficking, drugs, crime, the men and women of DHS are building the border wall.*

– *We're throwing them the hell out of our country so fast, your head would spin. We're getting them out.*

– *We will destroy MS-13, and we will secure our border once and for all.*

Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni Amerika Kapitány: Az első bosszúálló történetéből ismert kijelentését Steve Rogersnek, melynek lényege, hogy a rosszal szemben ki

kell állni, és igenis harcolni kell ellene, hiszen az idők végezetéig nem futhatunk el. „Ha futni kezdesz, nem hagynak megállni. Ki kell állni, támadni. Nem lehet örökké futni.”

6. Következtetések

Dolgozatomban tehát rámutattam, hogy a metaforák jelen vannak életünk minden pillanatában, és meghatározzák a gondolkodásunkat. Azt is bemutattam, hogy a metaforák fogalmaink köznyelvi meghatározásában alapvető szerepet játszanak, melyből kifolyólag kiemelkedően fontossá válik az, hogy miként használják a metaforákat az olyan vezető szerepben állók, mint Donald Trump amerikai elnök, aki nyelvhasználatával tulajdonképpen formálja a világot.

Az embereknek szükségük van egy erős vezetőre, épp amilyenek a hősök. Trump pedig ezt a szerepet magára vállalva az amerikai nemzet élén állhat. A hős metaforikának köszönhetően tehát olyanná formálódhat, mint például a sokak által rajongott Thor, Vasember és Amerika Kapitány.

Mindezek következtében látható, hogy a 21. században a szuperhős képességek hosszú listájára a kommunikációs képességet is érdemes lenne felvenni, ily módon pedig azt mondhatjuk, hogy Trump szupereje a nyelvhasználatában rejlik.

7. Felhasznált irodalom

- BONATO, ANTHONY–ROACH, LYNDSEY 2018. The math behind Trump’s tweets. *The Conversation*. 2018. július 29. URL: <https://theconversation.com/the-math-behind-trumps-tweets-100314>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- ELLSWORTH, CHELSEA 2018. What Donald Trump learnt from business. *Raconteur.net*. 2018. augusztus 22. URL: <https://www.raconteur.net/business-innovation/trump-learnt-business>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- HAGLEY, ANNIKA 2016. America’s need for superheroes has led to the rise of Donald Trump. *Theguardian.com* 2016. március 28. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2016/mar/28/america-superheroes-donald-trump-brutal-comic-book-ideal>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- HEER, JEET 2016. Donald Trump, Superhero. *Newrepublic.com* 2016. február 23. URL: <https://newrepublic.com/article/130324/donald-trump-superhero>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- HUSTON, SUSAN 2017. Donald Trump’s Inaugural Speech – and Barack Obama’s. *University of Birmingham*. 2017. január 30. URL: <https://blog.bham.ac.uk/susanhunston/2017/01/30/donald-trumps-inaugural-speech-and-barack-obamas/>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- IVÁN ANDRÁS 2016. Trump: Én leszek a hangotok. *Index.hu*. 2016. július 22. URL: https://index.hu/kulfold/usa/feher_haz/2016/07/22/trump_en_leszek_a_hangotok/. (Letöltve: 2019. március 18.)
- JOHNSON, MARK 1987. *The Body in the Mind. The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago, University of Chicago Press.
- JUNG, CARL GUSTAV 2011. Az archetípusok és a kollektív tudattalan. In: Kis Kósa Antal szerk.: JUNG, CARL GUSTAV összegyűjtött munkái. Kilencedik kötet, első rész. Budapest, Scolar Kiadó.
- KÖVECSES ZOLTÁN 2005. *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metaforaelméletbe*. Budapest, Typotex.
- KÖVECSES ZOLTÁN–BENCZES RÉKA 2010. *Kognitív nyelvészet*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- LAKOFF, GEORGE–JOHNSON, MARK 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago, University of Chicago Press.

- LAKOFF, GEORGE 1993. The contemporary theory of metaphor. In: ORTONY, ANDREW (ed.) *Metaphor and Thought*. 2nd edition. Cambridge, Cambridge University Press.
- LAKOFF, GEORGE 2002. *Moral Politics. How Liberals and Conservatives Think*. 2nd edition. Chicago, University of Chicago Press.
- LAKOFF, GEORGE 2006. *Ne gondolj az elefántra!* Budapest, Napvilág Kiadó.
- LAKOFF, GEORGE 2006. *Whose Freedom? The Battle over America's Most Important Idea*. New York, Farrar, Straus and Giroux.
- LAKOFF, GEORGE 2009. *The Political Mind. A Cognitive Scientist's Guide to Your Brain and Its Politics*. New York, Penguin Books.
- LAKOFF, GEORGE 2016a. Understanding Trump. *georgelakoff.com*. 2016. július 23. URL: <https://georgelakoff.com/2016/07/23/understanding-trump-2/>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- LAKOFF, GEORGE 2016b. Understanding Trump's Use of Language. *georgelakoff.com*. 2016. augusztus 19. URL: <https://georgelakoff.com/2016/08/19/understanding-trumps-use-of-language/>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- LAKOFF, GEORGE 2018a. The President Is The Nation: The Central Metaphor Trump Lives By. *Medium*. 2018. február 2. URL: <https://medium.com/@GeorgeLakoff/the-president-is-the-nation-the-central-metaphor-trump-lives-by-f097ab9ebcff>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- LAKOFF, GEORGE 2018b. How you help Trump. *Medium*. 2018. május 24. URL: <https://medium.com/@GeorgeLakoff/how-you-help-trump-9d0139b9d4c9>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- LAKOFF, GEORGE–DURAN, GIL 2018. Trump has turned words into weapons. And he's winning the linguistic war. *Theguardian.com*. 2018. június 13. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jun/13/how-to-report-trump-media-manipulation-language?fbclid=IwAR1H3014Waj-3S9pnRTQQzfWIPTND0keAxxlEY8byV1lxkIiklz29i4T3nc>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- SCLAFANI, JENNIFER 2016. The Idiolect of Donald Trump. *Scientific American*. 2016. március 25. URL: <https://blogs.scientificamerican.com/mind-guest-blog/the-idiolect-of-donald-trump/>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- SCLAFANI, JENNIFER 2018. *Talking Donald Trump: A Sociolinguistic Study of Style, Metadiscourse, and Political Identity*. New York, Routledge.

- SIMMS, KARL 2018. One year of Trump: Linguistics expert analyses US President's influence on language. *University of Liverpool*. 2018. január 19. URL: <https://news.liverpool.ac.uk/2018/01/19/one-year-trump-linguistics-expert-analyses-us-presidents-influence-language/>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- MCCLAY, ROBERT 2017. *Us and Them: A Descriptive Analysis of Donald Trump's Campaign Speeches*. Birmingham, University of Birmingham.
- SZAMARÁSZ VERA ZOÉ 2014. Metafora. In: PLÉH CSABA–LUKÁCS ÁGNES szerk.: *Pszicholingvisztika*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 777–811.
- SZILÁGYI N. SÁNDOR 1996. *Hogyan teremtsünk világot? Rávezetés a nyelvi világ vizsgálatára*. Kolozsvár, Erdélyi Tankönyvtanács.
- TIME STAFF 2018. The Story Behind TIME's Trump 'Welcome to America' Cover. *Time.com*. 2018. június 21. URL: <http://time.com/5317522/donald-trump-border-cover/>. (Letöltve: 2019. március 18.)
- TOLCSVAI NAGY GÁBOR 2013. *Bevezetés a kognitív nyelvészetbe*. Budapest, Osiris Kiadó.